

Työeläke

**Veera Luoma-aho ja
Matti Ylikoski pelaavat**

HYVÄN TYÖELÄMÄN

hullunkurisilla korteilla

4

10

30

34

4 Hullunkuriset työyhteisöt

Pelurit-sarjassa päätoimittaja **Veera Luoma-aho** ja professori **Matti Ylikoski** valitsevat sopivia pelikortteja tasa-arvoisen ja hyvinvoivan työelämän luomiseksi. Pelikuvausten ohella juttupaketissa kurkataan taustapeiliin.

9 Työhyvinvointi taloudellisen elpymisen vetoapuna

Kauppätieteiden tohtori **Guy Ahonen** osoittaa, että työhyvinvointiin satsatut eurot kilisevät yrityksen kassaan iloisesti takaisin.

10 Miljoonasäästöt yhdistettynä työkykyyn

Lassila & Tikanoja on saanut tiputettua työkyvyttömyyseläke- ja tapaturmavakuutuskustannuksia peräti 70 prosenttia. Artikkelissa kerrotaan onnistumisen salat.

12 Liikunta on hyvä estolääke

Ilmarisen ylilääkäri **Seppo Kettunen** patistaa työkäisiä liikuttamaan niveliään.

14 Eläkkeelle siirtymisestä laajalti tilastotietoa

Kehityspäällikkö **Jari Kanniston** asiantuntija-artikkeli.

15 Koskinen: Huomion keskipisteessä

Kolumnistimme laajentaa perspektiiviä, ja kas: työeläkejärjestelmä ei olekaan enää keskiössä.

16 Indekseillä turvataan eläkkeen arvo

Kaikki, mitä olet halunnut tietää indekseistä, on koottu nyt samojen kansien väliin.

18 Millaisia eläkkeitä tulevaisuudessa maksetaan?

Helppo kysymys, johon tarjotaan vaikeaa vastausta: jokaisen eläke rakentuu yksilöllisesti ja tehdyn työuran perusteella. Artikkelista löytyy keskimääräinen kuva tulevasta.

20 Eläkkeet ja julkisen talouden kestävyys

Ekonomisti **Risto Vaittisen** asiantuntija-artikkeli.

21 Pirkanmaalla lopetettiin lamapuheet

Ketään ei irtisanota -kampanjaan ilmoittaudutaan julkisesti verkossa.

22 Yrittäjän vakuutusmaksu voi joustaa

Olisiko yrittäjäeläkkeen joustomahdollisuudesta apua lamantappoon?

24 Vakuuttamisvelvollisuuden valvonnassa hyviä tuloksia

Toimivalla viranomaisyhteistyöllä löydettiin viime vuonna ennätysmäärä vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneitä.

26 VIRKE-projekti keskellä harmaan talouden torjuntaa

Laiminlyöntien jäljet johtavat talousrikosten äärelle.

27 Työeläkeotteen tarkoitus täsmentyy

Uuden postituskierröksen alkaessa on syytä puhua otekirjeen tarkoituksesta eli tietojen tarkistamisesta.

28 Uudet ihmiset ja uudet maisemat kiinnostavat

Kokemuksen ääntä -sarjassa kiertolaiselämästään kertoo **Ulla Ahlgren** TELAsta.

30 Elämänsisältö kumpuaa innostuksesta

Vuorikiipeilyn ammattilaisen, **Veikka Gustafsonin**, vinkit elämänhallintaan.

32 Pallo Hallussa

Ulkomaanpalsta on **Peter Lindströmin** hallussa, mutta maailman menoa ei taida hallita enää kukaan.

34 Eläketurvan tutkimus suuntaa kohti työelämä-tutkimusta

Muun muassa **Pauli Forma** Kevasta kommentoi ETK:n tutkimusseminaarien antia.

Äkkipäätöksestä pitkään linjaan

28

36 Tiedoksi

37 Nimitykset

38 Asianosaisella on asiaa

Eläkeläinen Antti Salminen pohtii oman eläkkeensä ostovoimaa.

38 Yhdyskunta

39 English Summary

40 Eläketurvakeskuksen julkaisuja

Suomessa vallitsee nyt harvinaisen laaja yhteisymmärrys ja vahva tahto työurien pidentämiseen. Hallituksen aikomus nostaa eläkeiä torjuttiin, mutta kolmikannassa ruvetaan runnaamaan ohjelmaa, jonka tuloksena eläkkeelle siirrytään käytännössä nykyistä myöhemmin. Tavoitteena on kolmen vuoden pidennys vuoteen 2025 mennessä.

Kiistan tuoksinassa todistettiin monelta taholta, että keskimääräisen eläkkeellesiirtymisen merkittävään lykkäämiseen ei päästä ikärajoja muuttamalla. Lyhyen aikavälin vaikutus voi olla jopa päinvastainen. Tarvitaan monien toisiaan tukevien keinojen yhdistelmä, sen tekemiseen paras mahdollinen työelämän tuntemus ja taakse vielä työmarkkinapuolten tuki.

Yhteisen tahdon voimistuminen ja kolmikantaisesta valmistelusta sopiminen voidaan nähdä kiistan myönteisenä tuloksena. Miinuspuolelle taas menee ikärajojen nostamisen pyyhkiytyminen pitkiksi ajoiksi mahdollisten keinojen listalta. Niitäkin saatettaisiin tulevaisuudessa tarvita, jos väestön terveydentilan paraneminen ja eliniän piteneminen jatkuvat viime vuosikymmenten tahtia.

Keskustelussa jäi pinnalle tulkinta, että pahenevan taantumun ja valtion velkaantumisen säikäyttämä hallitus esitti ikärajavaatimuksensa liian äkkiä. Sellaiset eivät ole onnistuneet ilman perusteellista pohjustusta ja suunnittelua. Vuoden 2005 uudistus on eläkepolitiikan jännevälillä ajatellen vielä tuore ja sen myönteiset vaikutukset ovat alkaneet vasta näkyä.

Uudistuksen ja taannoisen hyvän talouskehityksen ansiosta Suomi on päässyt Euroopan kärkisijoille kuusikymppisten ikäluokan työllisyyden paranemisessa. Tämä kehitys jatkui vielä viime vuonna. Myös kansalaisten eläkeaikomukset ovat uudistuksen jälkeen siirtyneet myöhemmiksi. Tässä on pohjaa pitkäjänteisen ohjelman rakentamiselle, vaikka lomautukset ja irtisanomiset hämärtävät juuri nyt näkymiä.

Pitkistä linjoista puhuminen koettelee laman oloissa uskottavuutta, mutta hallituskin tähtäsi ikärajalinjauksellaan laman tuolle puolen, perustellen sitä velan maksukyvyyn turvaamisella. Valtio velkaantuu nyt, mutta koko julkinen talous on työeläkerahastojen ansiosta vielä vahvassa kunnossa. Velkaa voi ottaa ja velan kanssa elää, kun pystyy esittämään uskottavan ohjelman sopimustensa hoitamisesta.

Eläkeikäriita sai aikaan kiihkeän poliittisen keskustelun ja julkisuuspiikin tiedotusvälineissä. Paljon roiskui, mutta samalla välittyi suuri määrä eläkejärjestelmäämme koskevaa tietoa. Eri mieltä ollessaankin osapuolet nojasivat pääosin ihan pitäviin asiatietoihin, mikä antaa pohjaa tuleville ehdotuksille. Sekin tuli vahvasti todistetuksi, että ratkaisujen on lähdettävä työelämän parantamisesta.

Reijo Ollikainen

Eri sukupolvien edustajat tarttuvat tutunnäköiseen korttipakkaan, ja tuloksena syntyy uudistettu peliversio.

HULLUNKURISET TYÖYHTEISÖT

Pelaajat:

Veera Luoma-aho, 30 v.

- VTM, Fil. yo, radio- ja tv-työn opiskelija (AMK)
- Ylioppilaslehden päätoimittaja
- Otteita aikaisemmista töistä ja saavutuksista:**
- Toimittajana mm. Helsingin Sanomissa, Yleisradiossa ja Ilta-Sanomissa, toimitusharjoittelijana eri tiedotusvälineissä.
- Harjoittelijana YK:n päämajassa.
- Vapaaehtoistöissä Nepalissa, au pairina Lontoossa ja leiriohjaajana New Jerseyssä.

Matti Ylikoski, 62 v.

- LKT, Dosentti, työterveyshuollon erikoislääkäri
- Professori ja Työterveyslaitoksen koulutuskeskuksen johtaja
- Otteita aikaisemmista töistä ja saavutuksista:**
- Kesto-ohjelman johtaja (kestävää työuraa), Ikäjohtamisen koulutusohjelman kehittäjä.
- Toiminut työterveyshuollon, varhaiskuntoutuksen ja henkilöstön hyvinvoinnin kehittämisessä valtiovarainministeriössä, Valtiokonttorissa ja Postipankissa.
- EU:n työterveyden neuvonantaja Virossa, Latviassa ja Romaniassa.
- Vuoden henkilöstökehittäjä julkisella sektorilla 2007.
- Valtakunnallinen työsuojelupalkinto 1984.

Taustape(i)li:

Kiista-asetelmista ryhmätyöhön eläkkeellesiirtymisiän nostamiseksi

▶ Hallitus esitti helmikuun poliittikkariihen tuotoksena yllättäen eläkeiän alarajan nostamista 63 vuodesta 65 vuoteen. Siitä seurasi lähes kaksi viikkoa kestänyt konflikti, jossa keskeiset työmarkkinajärjestöt asettuivat vahvasti vastustamaan esitystä.

Neuvottelutilanne oli haasteellinen, mutta lopulta hallitus ja työmarkkinajärjestöt pääsivät 11. maaliskuuta sopimukseen työeläkkeistä ja niin sanottua sosiaalilupoa koskevien kiistojen ratkaisemisesta.

Sopimukseen ensinnäkin kuuluu, että sosiaalilupouudistukset toteutetaan keskeisten työmarkkinajärjestöjen esittämällä tavalla. Toiseksi päätettiin valmistella linjaukset, joiden tavoitteena on nostaa uskottavasti keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää vähintään kolmella vuodella vuoteen 2025 mennessä.

Linjaukset laaditaan vuoden 2009 loppuun mennessä työmarkkinajärjestöjen eläkeneuvotteluryhmässä puheenjohtaja **Jukka Rantanen** johdolla. Samalla seurataan myös vuoden 2005 työeläkeuudistuksen vaikutavuutta keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän nousuun.

Hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen sopimuksen mukaan eläkeneuvotteluryhmä toimii tässä työssään yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön edustajien kanssa.

STM nimesi tähän yhteistyötehtävään valtiosihteeri **Terttu Savolaisen** ja VM valtiosihteeri **Raimo Sailaksen**. Muut ryhmän jäsenet ovat **Lasse Laatonen** EK:sta, **Pertti Parmanne** SAK:sta, **Jarmo Pätäri** Akavasta ja **Markku Salomaa** STTK:sta. Parmanne tekee kevään kuluessa tilaa SAK:n **Kaija Kallilelle**.

Lisäksi ryhmä käyttää työssään pysyviä asiantuntijajäseniään, jotka ovat **Lasse Heiniö** Eläke-Fenniasta, **Harri Sailas** Ilmarisesta ja **Matti Vuoria** Varmasta.

Työllä haetaan vaihtoehtoisia malleja hallituksen linjaukselle eläkeiän alarajan nostamisesta. Hallitus ja työmarkkinajärjestöt arvioivat linjausten ja ehdotusten vaikuttavuutta niiden valmistuttua.

*Teksti: Kati Kalliomäki
Kuvitus: Ilkka Kumpunen*

Pelin tarkoituksena on koota onnistuneita kokonaisuuksia annetuista pelikorteista. Tarkoituksena on luoda sellaisia työyhteisöjä, jotka imevät nuorta työvoimaa ja joissa viihdytään yli alimman mahdollisen eläkeiän.

Pätkätyösukupolven edustaja Veera Luoma-aho: Työelämä ei tarjoa turvaa

Veera Luoma-ahon työpöytä peittää pelikorttien kirjo. Hän silmäilee Hулunkurisia perheitä ja huokaa.

– En muistanutkaan, että tämä peli tarjoaa näin perinteisiä roolimalleja. Kaikki naiset ovat vain vaimoja tai turhamaisia tyttäriä.

Hän noukkii lopulta Linssin perheen käteensä.

– Halusin valita pätkätyöläisiä, tämä valokuvaajaperhe sopii hyvin. Useimmat valokuvaajaystäväistäni työskentelevät freelancereina. Meidän sukupolvemme on jo tottunut ajattelemaan, että on oltava oman elämänsä yrittäjä.

Luoma-aho tunnustaa, että ajatus oman elämänsä yrittäjyydestä herättää hänessä ristiriitaisia ajatuksia.

– Valitsisin silti mieluummin freelancerin oman vapauden kuin sen, että joudun pätkätyössä olemaan muiden armoilla.

Eipä silti, kyllä Linssin perheen pätkätyö-

listetty elämä on tullut jo vastikään 30 vuotta täyttäneelle Luoma-ahollekin tutuksi.

– Teen nytkin pätkää, naurahtaa Ylioppilaslehden päätoimittaja.

Jatkuva arviointi nakertaa itsetuntoa

– Olen tosi etuoikeutettu, sillä saan ja olen aiemminkin saanut tehdä kivoja ja mielekkäitä töitä. Mutta siitä huolimatta pätkätyöiden tekemiseen liittyy aika rankkoja kokemuksia. Sitä

joutuu olemaan jatkuvan uudelleenarvioinnin kohteena.

Hän huomauttaa, että nuorelle pätkätyö on samalla myös mahtavaa. Siitä saa irti parhaita puolia.

– Mutta kun jatkuvasti annetaan ymmärtää, että olisi paikallasi muitakin tulijoita, niin kyllä se nakertaa itsetuntoa. Ja kaikki tämä siitä huolimatta, että saatat olla itse vaikka kuinka valmis sitoutumaan työpaikkaan.

– Ja kun työpaikka ei ole sitoutunut työntekijäänsä, ei tämäkään halua sitoutua työpaikkaansa. Koska työelämä näyttää tuollaiselta, ihmiset alkavat miettiä arvostuksia toisella tavalla ja muuttaa käytöstään. Kunnianhimo suuntautuu muualle kuin töihin.

Luoma-aho on huomannut, että nykyinen pätkätyökulttuuri on muuttanut kuvaa hyvästä ja huonosta työntekijästä totaalisesti.

– Nykyaikana arvostetaan levotonta työntekijää, joka ei sitoudu työhön ja on kaiken aikaa valmis uuteen. Tällainen tyyppi istuu täydellisesti työelämään. Se, joka puurtaa antaumuksella ja sitoutuu, ei välttämättä olekaan kovassa kurssissa.

Nuoret eivät ole uhreja

Pätkätyöilmiö on kuitenkin Luoma-ahon mielestä kaksipiippuinen asia.

– En halua, että nuoria pidetään uhreina. Sehän on hienoa, kun nuoret ottavat elämän omiin käsiinsä ja löytävät siihen sisältöjä.

Nuorten kehitykseen tähän suuntaan vaikuttaa myös koulu. Se on muuttunut jo Luoma-ahonkin ajoista paljon.

– Minun kouluajanani siellä käytiin kiltisti ja oltiin paikalla, mutta nykyään lapsia kasvatetaan jatkuvaan itsearviointiin. Koulussa ja koulu-tehtävissä joutuu laittamaan persoonansa peliin. Tärkeintä ei ole tieto ja taito, vaan valmiudet ja se, kuinka onnistuu markkinoimaan itseään.

– Tavallaan koululaisista kehitetään jo nyt pätkätyömaailman ihmisiä, joilla on valmiudet kehittää itseään ja vaihtaa alaa, hän lisää.

Seurauksena tästä kaikesta on työelämään nyt kasvamassa sellainen sukupolvi, joka ei ole tottunut odottamaan työltä minkäänlaista turvaa.

– Ja kun turvaa ei ole saatavilla, suunnataan ajatukset siihen, mitä työ pystyy tarjoamaan. Halutaan tehdä hyviä ja itselle mielekkäitä asioita työn kautta. Myös vapaa-aika, harrastukset ja ystävät tulevat entistä tärkeämmäksi. Siinä hän ei ole mitään pahaa, hän huomauttaa.

Ihana joutilaisuuden aika

Aikuisiksi tullaan Luoma-ahon mukaan vanhoina. Myös aikuisuuteen ennen itsestään selvästi kuuluneeseen työntekoon kasvetaan vanhoina.

– Joutilaisuus kuuluu ehdottomasti nuoruuden ikävaiheeseen. Nuoret tarvitsevat aikaa. Puuhastella ja haahuilla saa. Sellaiseen pitäisi olla aikaa myös työelämässä, jo ennen eläkeikää.

Luoma-ahon mielestä olisi tärkeää sisällyttää työelämään enemmän joustavuutta.

– Onko nykykehitys sellainen, että yritetään laittaa maailmaa sellaiseen muottiin, mitä työelämä ei enää ole? Tungetaan käärmettä pysyyn. Halutaan ihmiset töihin kaksvitoseksi, ja siitä putkeen kuusvitoseksi. Työelämä ja sen tarpeet ovat muuttuneet. Perinteinen työura ei ole tulevaisuutta.

Hankkeet työuran pidentämiseksi sen alkupäästä saavat hänet miettiä.

– Opiskelijathan ovat jo töissä. Kun kansainväliset arvioitsijat kävivät tarkkailemassa Helsingin yliopistolla, he järkyttyivät siitä, että Suomessa opiskelijat käyvät täysillä töissä ja vain harrastavat opiskelua, hän kertoo.

Tutkinonnuudistuksella on yritetty tehostaa opiskelua.

– Tuloksia näkyy jo, eli opiskeluihin keskiytään nyt entistä tiukemmin. Jotenkin on kuitenkin hassua vaatia nuorilta tehokkuutta ja innovatiivisuutta. Luovuus, nuoruus ja itsensä etsiminen vaativat aikaa, Luoma-aho toteaa.

Eläkkeiden rahoituksessa epätasa-arvoa

Entä sitten ovea kolkuttava työvoimapula? Kohota suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle, työstä on ajettu laman varjolla suuri joukko konkareita pois ja nuoret on opittu olemaan sitoutumatta töihin.

Onko Hullunkuristen perheiden pelottavana korttina esiintynyt Pekka ainoa vaihtoehto?

Veera Luoma-aho tarttuu Pekka-korttiin ja naurahtaa:

– Ensinnäkään kaikki maahanmuuttajat eivät todellakaan ole afrikkalaisia.

– Mutta kyllä: Suomi tarvitsee maahanmuuttajia. Nuoret suhtautuvat heihin myönteisesti. On ollut jo pitkään selvää, että suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle, joten maahanmuuttajia olisi pitänyt ottaa tänne jo paljon aiemmin, jotta he olisivat jo ehtineet kotoutua ja sijoittua työelämään ennen kuin työvoimapula uhkaa ja huoltosuhde heikkenee.

Luoma-aho ei halua kärjistä sukupolvien välisiä asetelmia, vaikka näkeekin esimerkiksi eläkkeiden rahoitusjärjestelmässä epätasa-arvoisia piirteitä.

– Tavallaan on hullua puhua sukupolvien välisestä tasa-arvosta eläkkeissä, sillä tällaista vertailua ei voi tehdä. Asiat eivät ole oikeasti vertailukelpoisia. Tasa-arvo on absurdi ajatus.

– Esimerkiksi minun asiani ovat todella paljon paremmin joissain asioissa kuin vanhempieni asiat ovat olleet. Ei elämä muutenkaan ole oikeudenmukaista tai tasa-arvoista. Ei voi syyttää jotain sukupolvea siitä, että ne ovat sattuneet syntymään sellaiseen aikaan kun syntyi paljon muitakin lapsia, hän toteaa.

Ikääntyneet osaavat paljon

Veera Luoma-aho on päässyt itsekin työskentelemään suurten ikäluokkien edustajien kanssa.

– Ne ihmiset yksinkertaisesti osaa niin paljon enemmän kuin minä, heitä on mahtavaa seurata.

– Tosin ihmiset ovat tosi erilaisia

kuudenkymppien tienoilla. Olen nähnyt joidenkin ikääntyneiden työntekijöiden paahattavan ihan hirveän paljon, ja jotkut taas edustavat aivan toisenlaista työkulttuuria. He tekevät töitä paljon vähemmän ja tosi paljon paremmilla eduilla kuin esimerkiksi saman työpaikan nuoret pätkätyöläiset. Tietenkin tämä aiheuttaa risiriitoja.

Mutta en halua syyttää ikääntyneitä siitä, että he ovat onnistuneet taistelemaan ja saamaan itselleen etuja. Ei se ole väärin, hän lisää.

*Teksti: Kati Kalliomäki
Kuvitus: Ilkka Kumpunen*

Työhyvinvoinnin kehittämiskonkari Matti Ylikoski:

Töitä tehdään lamankin jälkeen

Matti Ylikoski ei ole mikään eilisen teeren peluri. Hänellä on jo rinta-taskussa valmiiksi katsottuna sopiva Hullunkurinen perhe, mutta palataan siihen hieman tuonnempana.

Otetaan ensin kierros peliä nimeltä ”kuinka työhyvinvointi keksitään aina uudelleen ja uudelleen”. Ja siinä Ylikoski on ollut konkari jo vuosikymmeniä.

– Sysäys ikäjohtamiseen saatiin jo yli 25 vuotta sitten suuresta kuntasektorin tutkimuksesta, jossa tunnistettiin, että iän myötä vaatimus työympäristön ja työn sisällön säätämiseen lisääntyy. Tajuttiin, että ikääntyneiden työssä jaksamista ei voida edistää yhdellä ainoalla standardimallilla.

Siirrytään ajassa vielä hiukan taaksepäin ja aina 1970-luvulle. Tuolloin Ylikoski työskenteli ylilääkärinä valtiovarainministeriössä. Ministeri **Pirkko Työläjäarvi** asetti 1978 varhaiskuntoutuskomitean ja nimesi Ylikosken sen vetäjäksi.

– Kutsuin mukaan asiantuntijoita työeläkeyhtiöistä, Kuntoutussäätiöstä ja Vakuutusalan kuntoutuskeskuksesta. Kehitimme valtion välelle työkykyä ennakoivan ohjelman, joka perustui keskustelemaan esimiestyöhön sekä työpaikka-kohtaisuuteen.

Ryhdyttiin puhumaan vahaiskuntoutusmallista.

– Aluksi arvostelu oli kovaa, muun muassa Etelärannassa inhottiin varhaiskuntoutus-sanaa. 1980-luvun alussa alkoi kuitenkin tipah-

della hyviä tuloksia, ja ääni kellossa muuttui, hän muistelee.

Molemmat voittavat

Työssä jaksamiseen ja jatkamiseen on siis sattunut jo ainakin kolmekymmentä vuotta. Viimeisin näyttävä esiinmarssi koettiin tämän vuoden helmikuussa hallituksen keksiessä, että todellista eläkkeelle

siirtymistä saadaan nostetuksi muun muassa panostamalla työhyvinvointiin.

Asia on taas ajankohtaisempi kuin koskaan. Tästä ja jo koetuista ponnisteluista huolimatta iso agenda ei ole kuitenkaan lähtenyt liikkeelle. Miksi ei?

– Siitä ei ole tullut tarpeeksi suurta kysymystä. Lisäksi edellinen, 1990-luvun alkuun osunut lama, teki tavoitteelle hallaa. Ihmisten irtisanominen ja kovenevat vaatimukset työelämässä jäivät tavallaan päälle.

– Nyt olisi keskeistä saada kääntymään yleinen mielipideilmasto. Tämän me totesimme viime vuonna päättyneessä Työterveyslaitoksen Kesto-hankeessakin.

Vaikka työssä jaksamisesta on puhuttu paljon, asiaa ei ole vielä Ylikosken mukaan sisäistetty. Tilanne muistuttaa ympäristöasioiden asemaa 1960-luvun Suomessa, jolloin ihmiset suhtautuvat ongelmaan kriittisesti ja vähätellen. Tänä päivänä vain harvat ajattelevat, ettei ympäristönsuojelu kosketa heitä.

– Niin kauan kun työhyvinvointi koetaan työnantajien ja työntekijöiden vastakkainasetteluksi ja edunvalvonnaksi, yleinen keskusteluilmapiiri ei muutu. Täytyy laajasti tajuta, että kyseessä on win-win -tilanne. Tähän voi mennä vielä parikymmentäkin vuotta, Ylikoski arvelee.

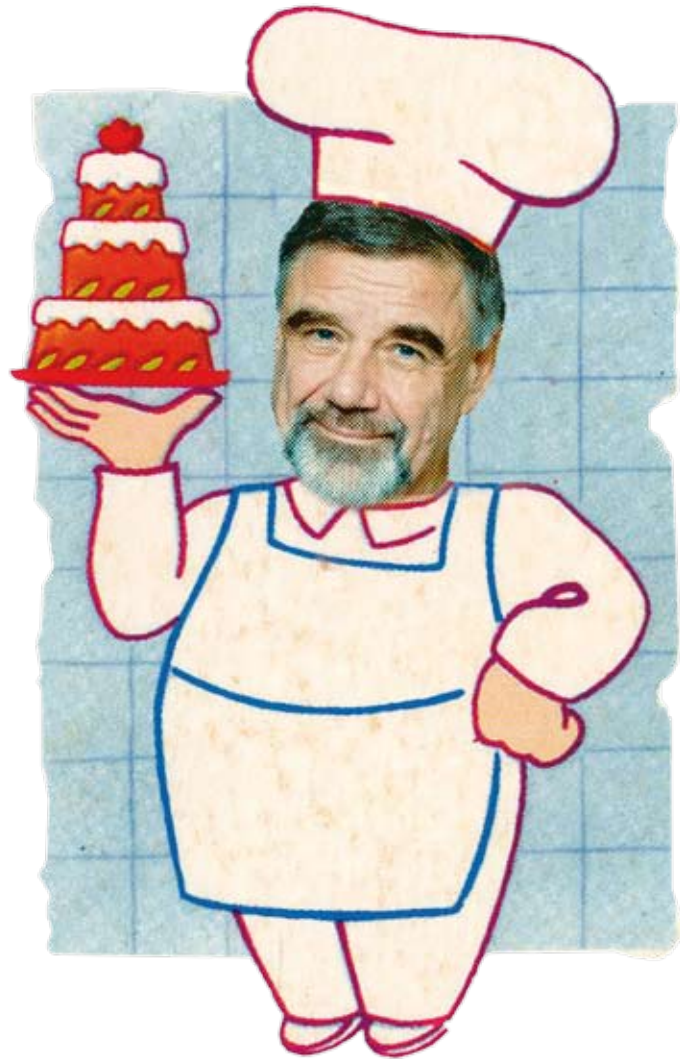
– Myönteistä toki on se, että keskusjärjestöt löysivät vuonna 2007 yhteisymmärryksen tuottavuuden ja työelämän laadun samanaikaisen kehittämisen välttämättömyydestä, hän lisää

Ensimmäinen työpaikka kohtalokas?

Tässäkin pelissä raha ratkaisee.

– Juuri äskettäin julkaistiin tutkimus siitä, kuinka työhyvinvoinnilla on kiistattomasti vahva yhteys yrityksen menestykseen. Tällaista kun tulee lisää, ei hyvin-

vointia nähdä enää vain henkilöstön vaatimuksena, vaan pian johto ryhtyy vaatimaan sitä.

Keneen sitten tulee painavimmat satsaukset ohjata? On aika kutsua esiin Matti Ylikosken valitsema Hullunkurinen perhe.

Hän nostaa pöydälle Limpun perheen, sillä ”työ on tavallaan elämän leipää”. Ikäjärjestyksessä ensimmäisenä käsitteilyn pääsee Olli Limpu.

– Nuori elää kriittistä vaihetta siirtyessään opiskelusta työelämään. Ihminen on kahdenkymppin molemmin puolin tavattoman herkkä. Tieto lisääntyy, nuori kypsyy henkisesti ja sosiaalisesti ja mieli eheytyy. Nuoren ensimmäinen kokemus työelämästä on hyvin tärkeä, ja tietenkin myös se, että hän pääsee töihin.

– Täytyy muistaa, etteivät kaikki nuoret ole hyväkuntoisia. Tutkimusten mukaan nuorista peräti 12 prosenttia kokee terveytensä suhteellisen huonoksi ja erilaisia selkä- ja niskakremppoja on jopa neljänneksellä. Myös heidän työkunnostaan täytyy pitää huolta, hän huomauttaa.

Kuusikymppisen työkyky pedataan nuorena

Ylikoski kuvittelee Ollin isosisikon Pirkko Limpun noin kolmikymppiseksi.

– Siinä iässä ilmenee uudenlaisia paineita. Perustetaan perhe, työn vaatimustaso on noussut ja töissä pitäisi olla jo vähän tutorinakin nuoremille. Tässä alkaa vaihe, jossa pedataan omaa työkykyä kuusikymppisenä.

– Nyt siis Pirkko tarvitsisi sellaisia aineksia, joilla hän voisi ylläpitää terveyttään. Terveystien on voimavara, jolla kohdataan erilaiset tilanteet. Perinnöllisten voimavarojen lisäksi puhutaan muun muassa työyhteisöllisestä voimavarasta, josta meidän suomalaisten tulisi oppia pitämään huolta, sillä kun on yhteys myös terveyteen.

Pirkko Limpun elämänvaihe tuo monille mu-

kanaan kriisejä, kuten ensimmäisen avioeron ja lastenhoidon vaikeuden. Ylikoski lisää, että samaan aikaan tulisi olla ammatillisesti pätevä ja näyttävä. Työnantajakin vaatii paljon.

– Jotta Pirkko jaksaisi, tarvitaan huolehtiva työyhteisöä, joka näkee vähän pidemmälle tulevaisuuteen. Ja kukkeudestaan huolimatta myös Pirkon solut alkavat pikku hiljaa rappeutua.

Painopiste työn keskivaiheeseen

Ylikoski lohduttaa, ettei rapistuminen ehdi kovinkaan monen työuraan vaikuttaa. Hän toivoo, että automaattisen rappeutumisen myytiä purentaisiin, erityisesti kun terveyden edistäminenkin vaikuttaa kehitykseen.

– Olen keskittynyt nyt paljon Pirkkoon siitä syystä, että hän paahtaa työuransa keskivaiheilla. Työeläkejärjestelmä miettii kaiken aikaa, miten voitaisiin estää menetyksiä työuran loppupäässä. Mutta nelikymppisen tai sitä nuoremman menetetyt työvuodet ne vasta kalliiksi tulevat. Aika monta ikääntynyttä ihmistä saa jäädä muutamaa vuotta myöhemmin eläkkeelle, että se vastaisi nuoren lähtöä.

– Eli jos oikein kustannustehokkaasti ajatellaan, niin painopiste pitäisi laittaa 30–55-vuotiaisiin ja heidän selkävaiheihinsa sekä masennuksen ehkäisemiseen.

Oman haasteensa tuo kovaa vauhtia yleistynyt pätkätöy. Ylikoski viittaa EU:n tilastoihin, joiden mukaan määräaikaiset työsuhteet ovat meillä yleisimpiä Espanjan, Puolan, Portugalin, Slovakian ja Ruotsin jälkeen. Meillä työsuhteiden ketjuuntuminen koskee vaativia ammatteja ja koulutusta vaativia töitä.

Ikäsyrintä on totisinta totta

Viisikymppinen rouva Limppu tarvitsisi niin ikään huomiota paljon enemmän kuin hän nykyisellään saa.

– Moni asia kaippaa kohennusta 45–55-vuotiaiden naisten kannalta. He työskentelevät yllättävän paljon melun ja tärinän keskellä kiireen siivittämänä ja tekevät vuorotyötä yhä lisääntyvässä määrin. Pätkätöyöt ovat myös tämän ryh-

män ongelma.

Yksi Ylikosken esille nostama asia on naisten ikäsyrintä.

– Tähän on EU:kin kiinnittänyt huomiota. Se pitää mitatun syrjinnän rajana neljää prosenttia, minkä suomalaisnaisten 7 prosenttia ylittää reilusti. Miehillä ikäsyrintäkokeemukset jäävät alle kipurajan.

– Kaikki nämä indeksit ja luvut ovat tutkituja juttuja. Näitä ei voi olankohautuksella ohittaa, hän painottaa.

Ylikosken mielestä ei ole ihme, että naiset jäävät miehiä useammin työkyvyttömyyseläkkeelle ja että heillä on jaksamisongelmia. Työkulttuurin muutos aiheuttaa rouva Limpun kaltaisille haasteita.

Ketterä älykkyys vs. jäsentynyt älykkyys

Kuudenkymppien rajan ylittäneen Herra Limpun hapenottokyky heikkenee, unen rakenne muuttuu, unen tarve lisääntyy, vireystaso laskee ja motivaatorakenne muuttuu.

– Ikääntyneen ihmisen työntekoon tulee räätälöinnin ja yksilöllisen huomioinnin tarve. Toisaalta Herra Limppu tietää itsekkin tietää, ettei leipurimestarin kokemus synny hetkessä. Hänestä on vuosien saatossa kehittynyt loistava kondiittori ja arvostettu työssään. Nyt työyhteisön pitäisi rakentua siten, että hänen kokemustaan voisi siirtyä nuoremmille.

Ylikoski huomauttaa, että jokaisella ikäryhmällä on erilaisia odotuksia työyhteisön ja johtamisen suhteen. Myös ammatilliset odotukset ja oppimiskokemukset muuttuvat iän myötä.

– Ikääntynyt oppii vaikka kuinka hyvin. Hän tulee kuitenkin entistä varovaisemmaksi muistamisen ja mieleen palauttamisen suhteen. Oppiminen tulee räätälöidä tämän mukaisesti. Ikääntyneelle sopii harvoin kurssioppiminen, mutta työssäoppimisessa on saatu hyviä tuloksia.

– Siinä missä nuori on täynnä ketterää älykkyyttä, on ikäihminen puolestaan varustettu jäsentävällä älykkyydellä. Parhaimmillaan näiden kahden ihmisen kohdatessa syntyy hyvää jälkeä.

Syällisyydenkin tunteita käsiteltävä

Pahimmillaan nuoret ja ikääntyneet joutuvat taistelemaan laman keskellä samoista työpaikoista. Pitäisi jatkaa töissä, mutta samaan aikaan ikääntynyttä väkeä sanotaan massoittain irti.

Ylikoski tarkastelee lamailmiötä lääkärिताustastaan.

– Oli lama tai ei, niin on aina katsottava ihmisiä, jotka ongelmatilanteeseen joutuvat. Riski on niilläkin, joiden työ säilyy, vaikka vierestä irtisanotaan. Tämä aiheuttaa syällisyyden tunteita. Lisäksi työt kuormittuvat, kun tekijät vähenevät. Seurauksena saadaan paljon sairauspoissaoloja ja sitä myötä kustannusten kasvua.

Tuleen ei kuitenkaan pidä hänen mielestään jäädä makaamaan. Myrskyn jälkeen täytyy taas jatkaa elämää ja käynnistää niitä asioita, joita vielä on olemassa.

– Jos pysytään irrottamaan irtisanomisten ja työttömyyden vaikutus työelämään, niin ei eläkeiän nousutavoite ole aivan mahdotonta saavuttaa. Eläkeuudistus antoi jo tähän edellytykset. Se ei pelkästään riitä, vaan työelämään ja työaikaan pitää kehittää joustoja ja fokusoida fyysisen ja henkisen kuormituksen siedettäväksi tekemiseen. Iänmukaista tehtävänkehittämistä tulee lisätä.

– Siinä ne leipurin maistuvan pullapitkon letit ovatkin, Ylikoski toteaa.

*Teksti: Kati Kalliomäki
Kuvitus: Ilkka Kumpunen*

Martinex Oy / Peliko saa toimitukselta erityiskiitokset auliista suhtautumisestaan Pekka-pelin kuvien käyttöön jutun yhteydessä.

Työhyvinvointi talouden elpymisen vetoapuna

Päätöksentekijät ovat iskeneet varsinaiseen kultasuoneen kääntäessään katseensa työhyvinvointiin. Vaikka sen kohentaminen ei olekaan ilmaista, säästyy työurien pidentymisen myötä silkkaa rahaa ja tulos on reippaasti plussan puolella.

Yrittäjien on vaikea nousta taantumasta ja parantaa tuloksentekokykyään kestävältä pohjalta, jos samalla ei kehitetä johtamista ja työoloja. Työperäiset sairaudet, tapaturmat ja työkyvyttömyyseläkkeet syövät sekä fyysisiä että henkisiä voimavaroja, mutta myös rahaa.

Suurin osa sairauspoissaolo- ja työkyvyttömyyskustannuksista johtuu sairauksista, jotka liittyvät mielenterveyteen tai tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin.

Kolmen prosentin lovi bruttokansantuotteeseen

Työikäisen väestön ennenaikainen terveyden menetys maksaa Suomessa yhteiskunnalle vuositasolla yhteensä arviolta jopa noin 10 miljardia euroa eli noin kolme prosenttia maamme bruttokansantuotteesta.

Jos mukaan otetaan myös yrityksille aiheutuvat aineelliset ja aineettomat kustannukset, huonojen työolojen kustannukset nousevat jopa 5-6 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

– Huonot työolot heikentävät myös rajusti suomalaisten yritysten kilpailukykyä, sillä tapaturma-, sairaus- ja työkyvyttömyyskustannukset siirtyvät tuotteiden hintoihin välillisinä työvoimakustannuksina, korostaa kauppatieteen tohtori **Guy Ahonen**.

Haastatteluhetkenä Guy Ahonen työskenteli johtamisen professorina ruotsinkielisessä kaupakorkeakoulussa eli tuttavallisemmin Hankenilla. Nykyään Ahosen löytää tutkimusprofessorin virkaa hoitamasta Työterveyslaitokselta.

Ahosen mukaan esimerkit osoittavat, että työoloja kehittämällä ja työhyvinvointia parantamalla pystytään sairauspoissaolot ja enneaikaiset eläkkeet saamaan kuriin. Samalla voidaan merkittävästi lisätä myös tuottavuutta.

– Työhyvinvointi-investointi voi olla erittäin kannattava etenkin sellaisille yrityksille, jotka eivät aiemmin ole työoloihinsa panostaneet, Ahonen toteaa.

Maksaa itsensä takaisin

Panostus työhyvinvointiin maksaa nopeasti itsensä takaisin. Työpaikkatason esimerkit osoittavat, että tuotot voivat olla jopa moninkertaisia panostuksiin verrattuna. Jostain syystä kaikki työpaikat eivät ole kuitenkaan tätä vielä oivaltaneet.

Esimerkiksi 2000-luvun puolivälissä Dragsfjärdin kunnassa toteutettu kolmivuotinen Druvan-töhyvinvointiprojektissa työterveyshuoltomenojen 20-kertaistaminen antoi 46 prosentin tuoton sijoitetulle pääomalle (ROI). Merkittävä taloudellinen hyöty saavutettiin pääasiassa vähentyneinä sairauspoissaoloina ja työkyvyttömyyseläkkeinä.

Professori Ahonen on laskenut, että Druvan-töhyvinvointimallin soveltaminen kansallisella tasolla voisi tuottaa jopa 1,2 miljardin euron vuotuisen vähennyksen yksinomaan pienentyneinä työeläkekustannuksina.

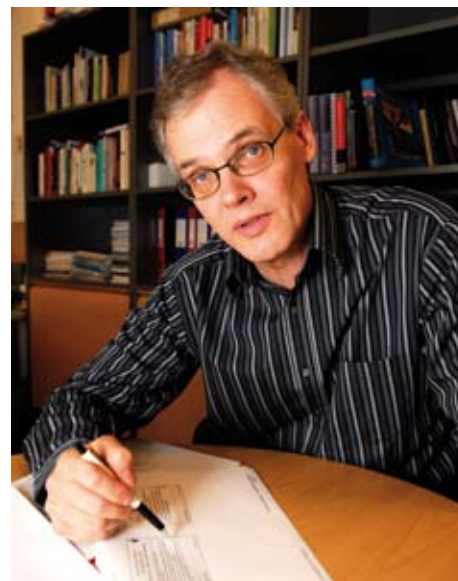
– Lisäksi tulevat vielä hyvinvointi-, tuottavuus- ja laatuvarannukset, Ahonen toteaa.

Työkyvyttömyysmaksut alas

Nykyisin suuret yritykset voivat vaikuttaa oman työkyvyttömyyseläkemaksunsa suuruuteen, sillä se määräytyy työeläkejärjestelmässä portaittain työpaikkakohtaisen työkyvyttömyysriskin mukaan.

Työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuviin kustannuksiin vaikuttavat työpaikan koko ja työkyvyttömyyseläkkeiden määrä.

Suuri yritys joutuu esimerkiksi maksamaan

Professori Guy Ahosen mukaan yritysten panostukset työturvallisuuteen ja työhyvinvointiin voivat olla taloudellisesti hyvin kannattavia.

keskipalkkaisen 55-vuotiaan ammattityöntekijän työkyvyttömyyseläkkeestä noin 100 000 euroa kertasuorituksena – suoraan yrityksen kassasta eläkelaitokselle. Keskipalkkaisen 40-vuotiaan työntekijän osalta vastaava työkyvyttömyyseläkemaksu voi olla helposti jopa 200 000 euroa, niin ikään kertasuorituksena eläkelaitokselle.

Esimerkiksi 800 ihmistä työllistävässä ikäjakaumaltaan normaalissa yrityksessä, joka on panostanut voimakkaasti työntekijöidensä työkykyyn ja jossa ei ala uusia työkyvyttömyyseläkkeitä, työkyvyttömyyseläkemaksu voi alimillaan maksuluokassa yksi olla alle 50 000 euroa vuodessa

Mutta vastaavasti toisessa 800 ihmistä työllistävässä yrityksessä, jossa on paljon työkyvyttömyystapauksia ja joka kuuluu korkeimpaan maksuluokkaan, työkyvyttömyyseläkemaksu voi olla jopa 5,5 -kertainen perusmaksuun verrattuna. Silloin työkyvyttömyyseläkemaksu voi korkeimmillaan olla jo yli 2 miljoonaa euroa.

Jos yritys voi vähentää työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien määrää, se pystyy pudottamaan omaa maksuluokkaansa ja näin merkittävällä tavalla säästämään työkyvyttömyyseläkemaksuissa. Lassila & Tikanoja on tästä hyvä esimerkki.

Vuonna 2007 Suomessa siirtyi työkyvyttömyyseläkkeelle yhteensä runsaat 28 000 työkästä suomalaista.

Teksti ja kuva: Kari Rissa

Lassila & Tikanoja on pörssiyhtiö, joka on erikoistunut ympäristöhuoltoon ja kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluihin. Yrityksellä on Suomessa nykyisin noin 7 000 työntekijää.

Lassila & Tikanoja: **MILJOONASÄÄSTÖT** investoimalla työkykyyn

Lassila & Tikanojan ylin johto on sitoutunut tyky-toimintaan. Tapaturma- ja työkyvyttömyyseläkekustannukset ovat pudonneet 70 prosenttia. Se on tuottanut jo miljoonasäästöjä.

Neljä vuotta sitten Lassila & Tikanojan ylimmän johdon silmät avautuivat. Herätys tuli kovista talousluvuista.

– Laskimme, mitä sairauspoissaolot ja työkyvyttömyys meille todella maksavat. Summa oli hälyttävän suuri, noin 20 miljoonaa euroa vuodessa kertoo Lassila & Tikanojan Teollisuuspalveluiden toimialajohtaja **Jorma Mikkonen**.

Työkyvyttömyyskustannukset söivät jopa 40 prosenttia tämän Suomessa tuolloin noin 6 500 henkilöä työllistäneen ympäristöhuoltoon ja kiinteistöjen tukipalveluihin erikoistuneen pörssiyhtiön tuloksesta.

Lassila & Tikanojan ylin johto huomasi, että työturvallisuutta ja työhyvinvointia parantamalla oli mahdollisuus vaikuttaa merkittävä-

lä tavalla yrityksen kilpailukykyyn ja taloudelliseen tulokseen.

– Päätimme käynnistää uusia tehokkaita toimenpiteitä, joilla sairauspoissaolot sekä tapaturma- ja työkyvyttömyyseläkkeiden määrä voidaan kääntää mahdollisimman nopeasti selvään laskuun.

Tavoitetaso korkealle

Johtoryhmä asetti kunnianhimoisesti tavoitteeksi, että vuoteen 2010 mennessä alennamme sairauskustannuksia 26 prosenttia, puolitamme työtaturmien määrän ja pääsemme työkyvyttömyysmaksuissa pysyvästi maksutasolta neljälle tasolle kahdesta kolmeen.

Henkilöstönäkökulmasta tämä merkitsi, että Lassila & Tikanojaan ryhdyttiin määrätietoisesti rakentamaan selvästi aiempaa turvallisempaa ja terveellisempää työympäristöä.

– Lähdimme edistämään henkilöstön jakamista ja sitoutumista työuran eri vaiheissa monella eri tavalla. Halusimme varmistaa, että mahdollisimman moni meistä voisi jäädä työkykyisenä eläkkeelle, Mikkonen kertoo uusista linjauksista.

Mikkosen mielestä työkykyyn ja työturvalli-

suuteen panostaminen on yksi harvoista tuotavuuden edistäjistä, jonka kohdalla ei ole riskiä yrityksen omistajien, esimiesten eikä henkilöstön välillä.

– Päinvastoin, kyse on yhteisestä edusta, aidosta win-win -tilanteesta.

Johdon vastuulle

Aiemmin Lassila & Tikanojassa yritettiin vaalia työkykyä perinteisillä edistämishajelmilla.

– Ne jäivät tuloksiltaan vaatimattomiksi henkilöstöhallinnon puuhasteluksi, koska niitä ei kyetty jalkauttamaan esimiestyöhön. Päivittäisjohtamisessa ja työterveyshuollossa tehtiin lyhytnäköisiä ratkaisuja. Ei ymmärretty toiminnan taloudellista merkitystä, Mikkonen toteaa.

Mikkonen tunnustaa, että Lassila & Tikanojalla ei ollut aiemmin tehokkaita keinoja työhyvinvointia ja turvallisuutta.

– Kukaan ei oikein johtanut tyky-asioiden hoitoa. Kokonaiskoordinaatio puuttui. Työkyvyn hallinta perustui yksilösuorituksiin. Toimet nähtiin vain kuluina. Työterveyshuoltomme oli hajautettu monelle toimijalle.

Suuri muutos tapahtui vuonna 2006, kun koko yrityksessä käynnistettiin Sirius-ohjelma.

– Työturvallisuus ja työkyky otettiin selkeästi linjajohdon vastuulle. Toimitusjohtajasta tuli yrityksen tärkein turvallisuusjohtaja. Tyky-toiminnan keskeiseksi lähtökohdaksi tulivat sen vaikuttavuus ja taloudelliset tulokset, kertoo Sirius-ohjelman käynnistäjänä toiminut Mikkonen.

Linjanmuutos on johtanut nopeasti näkyviin, tuntuviin muutoksiin yrityksen tyky-toiminnassa ja työterveyshuollossa läpi linjan.

Jatkuvia parannuksia

Kolmen vuoden aikana Lassila & Tikanojan tyky-toiminta on suunnattu nyt ennen muuta työssä jaksamisen tukemiseen ja työkyvyttömyysriskien tunnistamiseen ja niiden torjuntaan.

Erilaisia keinoja työkyvyn ylläpitoon ja parantamiseen on käytetty runsaasti. On tehostettu uusien työntekijöiden opastusta ja perehdytystä, on parannettu työturvallisuutta ja ergonomiaa, on panostettu uudelleensijoitus- ja kutoutustoimintaan. Tyky-asioiden raportointia on tehostettu.

– Välttämätön lähtökohta oli, että keskitimme työterveyshuollon yhdelle toimijalle. Ryhdyimme vaatimaan tyky-toiminnalta vaikuttavuutta ja taloudellisia tuloksia.

Lassila & Tikanojan kokonaiskustannuksista noin puolet muodostuu henkilöstökustannuksista.

Työterveyshuolto keskittyy nyt sairauksien ja työkyvyttömyystapausten ennalta ehkäisyyn ja työkyvyn ylläpitoon. Jos työkyvyn menetyksestä alkaa näkyä merkkejä, käynnistetään välittömästi kuntoutustoiminta.

– Tarjoamme myös aktiivisesti mahdollisuuksia esimerkiksi kevyempiin uusiin töihin. Haluamme välttää työkyvyttömyyseläkkeelle menon ja pitää kaikki työntekijämme mukana työelämässä mahdollisimman pitkään.

Numerot puhuvat puolestaan

Millaisia tuloksia uusi toimintamalli on sitten tuottanut?

Lassila & Tikanojan Sirius-työhyvinvointihankkeen käynnistäjän, toimialajohtaja Mikkosen mukaan työkykyasioita on johdettava aivan samaan tapaan kuin muutakin yritystoimintaa.

▶ Mikkonen lyö pöytään suorastaan uskomattomalla näyttävällä listalla muutoksista lähtövuoteen 2005 verrattuna:

- sairauspoissaolojen määrä on vähentynyt noin 25 prosenttia.
 - työkyvyttömyys- ja tapaturmaeläkkeiden määrä on vähentynyt noin 40 ja kustannukset 73 prosenttia
 - työtapaturmien määrä on vähentynyt noin 20 prosenttia
 - työtapaturmien hoito on tehostunut niin, että sairauspäivien määrä vahinkoa kohden on vähentynyt noin 35 prosenttia.
- Suunta on oikea ja olemme aikataulussa tavoitteidemme kanssa. Mutta paljon on edelleen mahdollisuus parantaa. Työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin parantaminen vaatii meiltä edelleen jatkuvia ponnisteluja, Mikkonen muistuttaa.

Kilpailukykyyn täsmäase

Lassila & Tikanoja lähti tavoittelemaan rahassa mitattuna 13 miljoonan euron säästöä vuodessa kolminkertaistamalla panostukset työkykyjohtamiseen.

– Jos olisimme halunneet päästä samaan tulokseen toiminnallisesti, olisi yrityksemme liikevaihtoa pitänyt kasvattaa peräti noin 125 miljoonaa vuodessa, sillä kaikki tyky-toiminnalla saavutetut säästöt jäävät suoraan yrityksen tuloslaskelman viimeisen viivan alle, Mikkonen laskee.

Nyt Lassila & Tikanojan tuloksesta ei enää viime vuonna mennyt työkyvyttömyyden rahoittamiseen kuin noin 7-8 miljoonaa euroa.

– Kolminkertainen panostus tyky-toimintaan aikaisempaan verrattuna on ollut todella hyvä investointi. Tavoitteenamme on päästä vuonna 2011 työkyvyttömyyseläkemaksuissa jo luokkaan kaksi, mikä on todella kova tähtäin L&T:n toimialalla.

Toimialajohtaja Jorma Mikkosen mielestä hyvin hoidettuna työkykyasioiden johtaminen tarjoaa yritykselle vahvan kilpailuedun.

– Ihmettelen, miksi monet suomalaiset suuryritykset antavat valua yhä edelleen tuloksistaan joka vuosi miljardeja euroja työkyvyttömyyden rahoittamiseen. Täältä löytyisi todella paljon mahdollisuuksia parantaa kilpailukykyä

Teksti ja kuvat: Kari Rissa

Liikunta on hyvä estolääke

Liikkumattomuuden seuraukset näkyvät vakuutuslääkäreiden papereissa. Liikunta olisi monille hyvä ja halpa työkyvyttömyyden estolääke.

– Yhdellä tai kahdella sairausdiagnoosilla ei siirrytä automaattisesti eläkkeelle, vaan paljon on vielä tehtävissä esimerkiksi liikunnan avulla, ylilääkäri Seppo Kettunen muistuttaa.

Eläkeyhtiö Ilmarisen ylilääkäri **Seppo Kettunen** tiivistää työyhteisöliikunnan perustelun yhteen virkkeeseen:
– Liikunta on varhaisen vaiheen ennaltaehkäisijä.

Kettunen sanoo, että liikunta tulee ennen lääkkeitä, ja se pitäisi omaksua itsehoidoksi viimeistään siinä vaiheessa, kun vastaanotolla joudutaan puhumaan verenpaineesta tai kohonneen sokeriarvon hallinnasta lääkkeiden tai ruokavalion avulla.

Entä jos työterveyslääkärin auktoriteetti ei purekaan? Jos kaikkinaisen ruumiillinen ponnistelu on vastenmielistä? Äärimmäisen kärkekkäät liikuntavastaiset asenteet, omituiset liikuntauskomukset ja kerta kaikkiaan jumittunut keho ovat monen ihmisen itse hankkima Bermudan kolmio.

Sitten on suuri joukko ”pitäisi, pitäisi” - ihmisiä, jotka eivät vaan ota sitä ensimmäistä muutosaskelta.

Kohtuullisen luotettavista tutkimuksista tiedetään, että korkeintaan joka kolmas suomalainen liikkuu terveyden kannalta riittävästi. Tiedetään myös, että työnantajan tukeman liikunnan rahavirroista valtaosan käyttävät motivoituneet, runsaasti liikkuvat ihmiset.

”Terveiden parantaminen” on ainakin tilastollisesti näyttänyt tähän asti onnistuneen helpommin kuin apua tarvitsevien mukaan vetäminen. Parin vuoden takaisesta työnantajakyselystä hyppääkin silmille tieto, että monissa työyhteisöissä on kyllästytty passiivisten houkuttelemiseen.

Löhöily kasvattaa riskejä

Ylilääkäri Kettusella on esittää tutkimukseen nojaava kalvo, jonka viimeistään luulisi saavan riskiryhmäläisiin liikettä. Tulokset on alun perin esittänyt emeritusprofessori **Ilkka Vuori**.

Tutkimusten mukaan vähän liikkuvan ihmisen riski sairastua sepelvaltimotautiin on 50 – 100 prosenttia suurempi kuin liikuntaa harastavalla ihmisellä. Aivohalvausriskin lukemat ovat 3 – 100 prosenttia, Aikuisiän diabetesriski on 20 – 60 prosenttia suurempi kuin liikkuvalla ihmisellä, korkean verenpaineen todennäköisyys kasvaa 30 prosentilla ja paksusuolensyöpäriski on 40 – 50 prosenttia korkeammalla.

Ylipaino ja lihavuus lisäävät sairastumisen todennäköisyyden kaksinkertaiseksi.

Eläkeratkaisujen kannalta lukemat eivät tarkoita, että ihminen siirtyisi yhdellä diagnoosilla automaattisesti eläkkeelle.

– Ylipaino voi olla jo sinällään niin suuri, ettei ihminen kykene tekemään työtä, Kettunen selittää.

Ylipaino liittyy valtaosiltaan suuriin työkyvyttömyyden syihin, kuten tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin. Aikuisiän diabetes ei myöskään ole sinällään työkyvyttömyyseläkkeen syy, kuten ei korkea verenpaineakaan, mutta ne ovat riskitekijöitä jotka johtavat aivohalvauksiin ja verenkiertoelinten sairauksiin. Ne voivat aiheuttaa sellaista työkyvyn laskua, ettei ihminen enää selviä työelämästä.

Metabolinen oireyhtymä taltutettavissa

Liikunnan ja terveyden seminaareissa on jo useita vuosia puhuttu metabolisesta oireyhtymästä. Sillä tarkoitetaan oireyhtymää, joka muodostuu kohonneesta verenpaineesta, ylipainosta johon erityisesti liittyy keskivartalon lihavuus, sekä alentuneesta glukoosinsiedosta joka näkyy kohonneena verensokerina.

Kettunen huomauttaa, että metabolinen oireyhtymä ei sinänsä ole luokiteltu sairaus vaan riskitekijäkasauksena. Oireyhtymän hoidossa ja hallinnassa liikunnalla on keskeinen merkitys. Liikunnan laiminlyönti voi johtaa vakaviin sairauksiin.

– Oikeastaan hyvä hoitokäytäntö edellyttää, että liikuntaa kokeillaan lääkkeettömän hoidon muotona metaboliseen oireyhtymään liittyvissä erilaisissa sairaustiloissa ennen lääkitystä.

Selvä yhteys eläkemenoihin

Metabolisen oireyhtymän yhteys ennenaikaisiin eläkekustannuksiin on selkeä. Oireyhtymää ilmenee yhä nuoremmilla. Silloin saattavat päätapahtumat eli sepelvaltimotauti tai infarkti varhaistua, ja niiden aiheuttama työkyvyttömyys alkaa lisääntyä.

– Ylipaino jo sellaisenaan pahentaa usein tuki- ja liikuntaelinten sairauksia, jotka jo nykyisellään ovat suurin työkyvyttömyyttä aiheuttava sairausryhmä, Kettunen muistuttaa.

Teksti: Eino Nykänen

Kuva: Ilmarinen

Liikettä niveliin myös työpaikoilla

Puulaakurheilun oli kova sana työpaikoilla siihen aikaan, kun suomalaiset olivat kovakuntoista urheilukansaa. Nyt väkeä suostutellaan työyhteisöliikuntaan. Liikunnallisesti passiivisia on liikaa, ja huono kehitys alkaa käydä kalliiksi.

► Vieläkö joku mahtaa tosissaan uskoa, että suomalaiset ovat urheilukansaa?

Vähemmän kuin puolet suomalaisista liikkuu terveyden edistämisen ja ylläpitämisen kannalta riittävästi. Käännettä parempaan on yritetty ja yhä yritetään monen koneiston ja tempauksen avulla.

Työyhteisöliikunta 2010-hankkeen takana ovat vahvat taustajoukot. Mukana ovat työmarkkinajärjestöt, kolme ministeriötä ja liikuntajärjestöt. Hanke on kelpuutettu opetusministeriön sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön politiikkaohjelmiin.

Pari vuotta sitten aloitetun kampanjan tarkoituksena on saada työikäiset niveltämään liikuntaharrastuksensa työpäivän yhteyteen. Työmatkan taittaminen jalan, pyörällä, luistellen, taukoliikunta tai piipahdus työpaikan kuntosalilla sekä omaehtoinen, työpäivään välittömästi kytkeytyvä liikunta on nyt saanut retorisesti vaikuttavan nimen, työyhteisöliikunta.

Työnantajat käyttävät vuosittain henkilöstönsä liikunnan tukemiseen miltei 300 miljoonaa euroa. Kaikki yli 500 työntekijän suurtyönantajat ja alle sata henkilöä työllistävästään 80 prosenttia budjetoivat liikuntarahaa. Aktiivisin tukija on julkinen sektori. Viidennes teollisuustyönantajista ei tue työpaikkaliikuntaa.

Eniten tukirahaa käytetään kuntokeskusliikuntaan, uimalippuihin ja joukkuepallouluun.

Työkyky on ylivoimaisesti yleisin tuen perustelu. Peräti 83 prosenttia työnantajista uskoo liikunnan tehoon. Kymmenen prosenttia palkanmaksajista painottaa terveyttä ja viisi prosenttia työpaikan ilmapiirin kehittämistä.

Näiden lukujen valossa vaikuttaa oudolta, että 62 prosenttia työnantajista ilmoittaa työyhteisöliikunnan painopisteeksi passiivisten motiivoinnin. Kuitenkin vain kaksi (2) prosenttia yrityksistä ilmoitti barometriselvityksessä tukevansa liikuntaan motiivointia.

Lisäksi on havaittu, että monessa työpaikassa on kyllästytty passiivisten houkutteluun. Ennakoineeko tämäkin yhteiskunnan polarisaation voimistumista, kun liikuntarahat ohjataan aktiivisten harrastuksiin. Näin on selvitysten mukaan tapahtunut erityisesti pienillä työpaikoilla.

Muutaman vuoden takaisen selvityksen mukaan työyhteisöliikuntaan osallistuu säännöllisesti noin 40 prosenttia koko henkilöstöstä.

Teksti: Eino Nykänen

Kunto-, terveys- ja hyötyliikuntaa

► Kuntoliikuntaa on kuormitus, joka vaikuttaa edullisesti yhteen tai useampaan fyysisen kunnan osa-alueeseen. Vaikutukset kohdistuvat yleisimmin kestävyyyteen sekä lihaskuntoon. Kunto kohenee, jos ihminen harjoittelee useita kertoja viikossa vähintään kohtalaisella fyysisellä kuormituksella.

Terveysliikunta toistuu usein ja useimpina viikonpäivinä, ja on jonkin verran kuntoliikuntaa kevy-

empää. Ripeä työmatkojen kävely ja pyöräily ovat terveysliikuntaa.

Hyöty- ja elämäntapaliikunta on yleensä kevyttä ja sen terveys-hyödyt jäävät pieniksi, vaikka sitä toistettaisiin päivittäin.

Jos liikunnasta halutaan kunnolla terveyshyötyä, sitä on harjoitettava vähintään kolmesti viikossa ja ainakin puoli tuntia kerrallaan kohtalaiseen hengästymiseen saakka.

Eläkkeelle siirtymisestä laajalti tilastotietoa

Jari Kannisto
Kehityspäällikkö
Eläketurvakeskus

1. Eläketurvakeskuksessa käytettävä eläkkeellesiirtymisiin mittari väistää väestön ikärakenteesta johtuvat tulkintaongelmat.
2. Työvoimatutkimuksessa käytettävä ”työllisen” käsite on ongelmallinen eläkepoliittisessa keskustelussa.
3. Eläkkeelle siirtymisestä ja siihen liittyvästä problematiikasta on saatavissa runsaasti tilasto- ja tutkimustietoa.

★ Kevättalvea hallinnut eläkeiän nostokiista ja siitä seurannut keskustelu on pyörinyt paljon tilastollisten lukujen ja käsitteiden ympärillä. Asiantuntijapiirissä on esitetty myös käsityksiä, joiden mukaan mahdollista eläkeiän nostamista olisi perusteltu jopa väärin tai harhaanjohtavin argumentein.

Julkisuudessa käyty keskustelu on ollut pääosin hyvää ja se on tuonut esiin tärkeitä näkökulmia muun muassa ikääntyvien työllisyysasteesta. Asiallisesta sävystä huolimatta keskustelu on saattanut herättää sellaisiakin mielikuvia, joita on syytä korjata ja täsmentää.

Odote ei ole ennuste

★ Eläketurvakeskus käyttää keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiin mittarina eläkkeellesiirtymisiin odotetta. Sen taustalla on sama periaate kuin elinajan odotteen laskemisessa. Tulos ei pohjaa ”joihinkin vanhoihin trendeihin” kuten julkisuudessa on väitetty, vaan yhden vuoden tilastotietoihin. Laskentatavan ansiosta eläkkeellesiirtymisiin odote ei myöskään ole ennuste vaan tilastollinen mittari.

Eläkkeellesiirtymisiin odotteen periaate on menetelmänä laajalti hyväksytty ja käytetty eliniän laskemisessa. Eläkkeellesiirtymisiin mittarina sitä käytetään myös muissa pohjoismaissa. Menetelmää käytetään erityisesti sen vuoksi, että tulos on väestön ikärakenteesta riippumaton. Tämä on ajassa tapahtuvan kehityksen seuraamisen kannalta välttämätöntä.

Eläketurvakeskus laskee eläkkeellesiirtymisiin odotteen erikseen 25 vuotta täyttäneistä ja 50 vuotta täyttäneistä. Eläkepoliittiset toimenpiteet ovat vahvimmillaan yli 50-vuotiaiden joukossa. Alle 50-vuotiaat eläkkeensaajat ovat työkyvyttömyyseläkkeellä. Ehkä heidän sairauksiinsa sinällään ei voida parantaa, mutta jotakin haittojen ehkäisemiseksi voidaan kuitenkin tehdä.

Vuoden 2004 kuntoutusuudistuksen tavoitteena oli ja on ehkäistä myös nuorten työkyvyttömyyttä ja parantaa työmahdollisuuksia ammatillisella kuntoutuksella, esimerkiksi uudelleen koulutuksella. Myös tällä toivotaan ja uskotaan olevan eläkkeelle siirtymistä viivästyttävä vaikutus.

Tunti työtä tekee työlliseksi

★ Julkisessa keskustelussa ovat näkyvää jalansijaa saaneet muun muassa Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tulokset. Kyseisen tutkimuksen perusteella tuotetaan arvokasta ja hyvää tilastotietoa mm. työllisyysasteista. Tilastot ovat myös kansainvälisesti vertailukelpoisia, mikä nostaa niiden arvoa edelleen.

Ongelmana eläkepoliittisen keskustelun kannalta on työvoimatutkimuksen tulkinta käsitteestä ”työllinen”. Jos haastateltava on ollut tunninkin työssä tarkasteluviikon aikana, hän on työllinen. Samanaikaisesti hän saattaa olla vanhuuseläkkeellä. Eläketilastoissa eläkkeensaajat on luonnollisesti luokiteltu eläkkeelle siirtyneeksi.

Viime vuosina on saatu uutta tietoa myös työskentelystä eläkkeen rinnalla. Eläkkeen rinnalla tehty työ on ollut lisääntymässä. Se saattaa merkitä sitä, että työllisyysasteen ja eläkkeellesiirtymisiin antamat erilaiset mielikuvat kehityksestä poikkeavat yhä enemmän toisistaan.

Suomessa eläke takaa perustoimeentulon. Tämän lisäksi osa eläkkeensaajista tekee työtä. Heistä harva on työssä siksi, että lisäansiot olisivat välttämättömiä. Silti tämä joukko luetaan työvoimatutkimuksessa työlliseksi.

On myönteistä, että eläkkeelle siirtymisestä on käytettävissä erilaista ja toisiaan täydentävää tilastotietoa. Monipuolinen aineisto helpottaa kokonais kuvan muodostamista. Tämän vuoksi Eläketurvakeskus esittää eläkkeellesiirtymisikää käsittelevässä materiaalissa myös työvoimatutkimuksen tietoja ikääntyneiden työllisyysasteista, tietoja eläkealkavuuksista ikäluokittain sekä työntönteon yleisyydestä eläkkeen rinnalla. Aineistoon voi tutustua esimerkiksi verkossa osoitteessa www.etk.fi.

Huomion keskipisteessä

Kirjoittaja on tutkimusjohtaja
Finanssivalvonnan väliaikais-
organisaatiossa.

Harvoin finanssialan valvojat saavat paistatella vastaavassa julkisuuden loisteessa kuin juuri nyt. Sama koskee työeläkejärjestelmän vaalijoita.

Nykyisessä mediakeskeisessä maailmassa tämä saa helposti alalla työskentelevien maailmankuvan muuttumaan valvonta- tai eläkejärjestelmä-napaiseksi. Aurinko näyttää pyörivän esikepleriläiseen tapaan järjestelmien ympärillä. Tällainen koordinaatiston luiskahdus saattaa aiheuttaa taipumusta oman napansa tuijotteluun ja omahyväisyyteen.

Lohtua perspektiivistä

Puhkaistaan kupla: mediakohusta huolimatta sekä finanssivalvonnan että eläkejärjestelmän mahdollisuudet hoitaa tehtäviään riippuvat täydellisesti ympäröivästä yhteiskunnasta.

On harmillista luopua roolista kaiken keskipisteessä. Vaikka ego hiukan kärsii, tässä on paljon hyvää. Erityisesti laajempaan näkökulmaan liittyy merkittävä lohdutuksen lähde: kun asiat asetetaan laajempiin mittasuhteisiin, niin suurilta tuntuvat, mutta todellisuudessa pienet ongelmat, skaalautuvat oikean kokoisiksi.

Eläkejärjestelmän kohdalla ei tarvitse edes mennä astronomisiin tarkasteluihin. Oma yhteiskuntamme ja muut valtiot muodostavat sille sopivan perspektiivin.

Viime kädessä yhteiskunnan yleinen toimivuus mahdollistaa eläkejärjestelmän toimivuuden. On siis selvä, että eläkejärjestelmä ei voi kestää sellaisia ongelmia, joissa muu yhteiskunta lamaantuu. Tässä kulkee järkevien tarkastelujen raja: kohtuuttomista skenaarioista järjestelmän vaalijoiden ei tarvitse välittää.

Eläkejärjestelmää suunnitellaan piirissä ja kestävyyttä arvioidaan vuosikymmenien päähän. Samalla koko yhteiskunnan vastaavan aikavälin isot ongelmat, kuten energian riittävyys ja ympäristökriisien kärjistymisen, ovat ratkaisematta. Pisimmät rahoitusarviot ovat siis tarpeellisia, mutta vain suuntaa-antavia.

Ihmisten eläkejärjestelmä

Työeläkejärjestelmä on ihmisten järjestelmä ihmisille. Ei ole väliä, miten järjestelmää kehitetään, jos ihmiset voivat huonosti. Tämä on koko yhteiskunnan yhteinen asia.

Pörssikurssien heiluntaa huolestuttavam-

pia asioita ovat pitkällä tähtäimellä esimerkiksi masennuslääkkeitä tarvitsevien naisten sekä heikkokuntoisten miesten suuri osuus nuorista ikäluokista tai nuorisomme kasvattavien televisioarjojen moderni oppi kanssaihminen kohtelusta. Nämä asiat lienevät eläkeammattilaisen ulottumattomissa.

Parasta A-ryhmää

Eläkejärjestelmän tämän hetken ongelmat Suomessa ovat pienelle ihmiselle pieniä, kun niitä katsotaan kansainvälisestä näkökulmasta. Suurimmalla osalla maailman työkyvyttömistä ja vanhuksista ei ole eläkettä, koska he elävät hyvin köyhissä maissa. Monessa rikkaassa maassa sijoitusmarkkinoiden romahdus on vienyt ihmisiltä mahdollisuuden kunnon eläkkeeseen. Näin ei ole onneksi Suomessa.

Työnantajien mahdollisuus eläkemaksujen takaisinlainaukseen on leimattu historian jäänteeksi. Nyt se on kokenut voimallisen uudelleentulemisen.

Kaikille kelpaava eläkeindeksi on mahdollinen vain utopiassa. Pitkän eläkkeellä olon vaikutus eläketasoon on ongelma. Suomessa keskustellaan kuitenkin aivan eri asioista kuin maailmalla on tapana: inflaatiosuojan saaminen on jo kova tavoite, ja kansalainen joutuu itse arvioimaan indeksin tarjoajan vakavaraisuutta.

Eläkkeellesiirtymisiän nostosta voi kiistellä vain Suomen kaltaisessa maassa, jossa on tarvittavat tietorekisterit ja käytössä järkevät mittarit.

Laajemmasta perspektiivistä katsottuna työeläkejärjestelmä ei ole keskiössä, mutta sen tilanne näyttää talouskriisistä huolimatta edelleen mukiinmenevältä. Tulevaisuutta emme toki voi tietää, mutta on hyvin mahdollista, että perinteisen suomalaisen kehitystyön myötä myös jatko on valoisa.

Ehkä ripaus optimismia on paikallaan ja oikeutettua.

Lasse Koskinen

Kuva: Tuomo Manninen

**Indeksiturvalla
on maksutasoa ja
menoja tasaava
kustannusvaikutus**

Indekseillä turvataan ELÄKKEEN ARVO

Indekseillä vaikutetaan työeläkepotin kustannuskehitykseen. Työeläkkeisiin sovellettavat indeksit vaikuttavat eläkkeen määrään lähinnä kolmella eri tavalla.

– Indeksiä käytetään karttuneen eläkeoikeuden arvon säilyttämiseen, se on apuväline eläkkeen perusteena olevien työansioiden tarkistamiseen ja kolmantena vaikutuksena on se, että sillä tarkistetaan maksussa olevia eläkkeitä, kertoo Eläketurvakeskuksen erityisasiantuntija **Arto Laesvuori** vastikään ilmestyneessä indeksikirjassa. Laesvuori on yksi kirjan kirjoittajista.

Indekseillä on liittymäkohtia eläkejärjestelmän kokonaisuuteen: eläketasoon, menoihin ja maksuihin vaikuttaviin tekijöihin. Indeksillä kustannuskehitykseen voidaan vaikuttaa, ne säätävät työaikaiseen ansioon pohjaavan alkan eläkkeen määrää ja turvaavat vuosittaisten tarkistuksien eläkettä saavan tulotason..

Viimeisimmässä työeläkeuudistuksessa (2005) siirryttiin viimeisen kymmenen työvuoden ansioiden sijaan koko työuran ansioiden vaikutuksen huomioimiseen. Aktiivajan indeksiturvaa parannettiin siinä yhteydessä palkkakertoimella, ja eläkkeen perusteena oleva palk-

ka muutettiin määräytymään koko työuran keskiansion perusteella.

Taitetusta indeksistä luovuttiin uudistuksen yhteydessä ja maksussa olevia eläkkeitä alettiin tarkistaa työeläkeindeksillä, jossa hintatason muutoksen osuus on 80 prosenttia ja ansiotason muutoksen 20 prosenttia. Uutta alkavaa eläkettä laskettaessa palkkakertoimella tarkistetaan työuran aikaiset palkat ja työtulot eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Palkkakertoimessa luvut ovat päinvastoin: hintatason muutoksen osuus on 20 ja palkkatason 80 prosenttia.

Hinta- ja ansiotason mittareina käytetään Tilastokeskuksen virallisia hinta- ja ansiotasoindeksijä. Työeläkeindeksin ja palkkakertoimen vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö ja kansaneläkeindeksin Kansaneläkelaitos kunkin vuoden lokakuun loppuun mennessä. Tarkistukset eläkkeisiin tehdään vuosittain tammi-kuun alussa.

Indeksit kustannetaan suoraan työeläkemaksusta

Indeksiturvalla on maksutasoa ja menoja tasaava kustannusvaikutus. Työeläkejärjestelmässä indekseillä on selvä kytkös toimia parametreina työeläkejärjestelmän kokonaisuudessa. Kuvaannollisesti ilmaistuna kaiken taustalla vaikuttava indeksi on kuin säätöruuvi, jolla on kytkös sekä työajan ansioihin (palkkakerronin) ja maksussa olevien eläkkeiden kokonaispotin tasaamiseen (työeläkeindeksi).

Indeksiturva maksetaan suoraan työeläkemaksuista, siihen ei varojen rahastoinnilla ole vaikutusta. Tämä on hyvä muistaa silloinkin, kun vaaditaan palauttamaan takaisin voimaan aiemmin voimassa olevat ja nykyistä karttuisimmat indeksit. Pysyvänä järjestelmänä puoliväli-indeksi (50/50) nostaisi eläkkeiden tasoa, samalla se myös korottaisi tuntuvasti työeläkekustannuksia. Jos nykyisestä työeläkeindeksistä (20/80) luovuttaisiin, ja jos vaatimuksena olisi palata puoliväli-indeksiin, koko järjestelmässä indeksimuutoksesta aiheutuvat eläkemenot suhteessa palkkasummaan nousisivat kaksi prosenttiyksikköä.

Kaiken kattava indeksiraportti

Eläketurvakeskus julkaisi maaliskuussa indekseistä kertovan raportin, Työeläkkeiden indeksisuoja TEL:stä TyEL:iin, Eläketurvakeskuksen raportteja 2009:1.

Raporttikirjan sisältö on jaettu kahdeksaan alalukuun. Kirjan tekijät ovat Eläketurvakeskuksen asiantuntijoita. Suunnitteluosaston erityisasiantuntija Arto Laesvuori tietää indekseistä käytännöllisesti katsoen kaiken mitä työ-

eläkejärjestelmässä voi tietää, indeksien kustannusvaikutuksien työeläkemaksun tasoon on selvittänyt kehityspäällikkö **Ismo Risku**, indeksiturvan maiden väliseen vertailuun on paneutunut erityisasiantuntija **Juha Knuuti**. Se, mitä mediassa on kirjoitettu indekseistä ja kuinka paljon esimerkiksi eläkeindeksikeskustelussa on taitetun indeksin luopumisvaatimusta, siitä kirjoittaa informaattikko **Sari Keski-Heikkilä**. Johtaja **Hannu Uusitalo** Eläketurvakeskuksen suunnittelulinjan vastaavana on kirjoittanut johdannon ja päätelmät.

Indeksimuutoksissa on kerrottu koko indeksihistoria vuosilta 1962–2009. Pääpaino on kuitenkin tässä päivässä ja vuoden 2005 eläkeuudistuksessa. Julkisuudessa käytyyn puoliväli-indeksikeskusteluun kirjan kirjoittajat perustelevat, ettei paluu TEL-puoliväli-indeksiin ole mahdollinen. Siihen ei voida enää palata, sillä se olisi liian kallis, epäoikeudenmukainen ja kippaisi nyt eläkkeellä olevien tulotason korotuksesta maksutaakaan tulevien sukupolvien maksettavaksi.

Eläkkeiden ostovoiman jälkeenjääneisyydestä on käyty kriittistä kansalaiskeskustelua. Kirjassa käsitellään vuosittaisia indeksitarkistuksia ja selitetään, mihin indeksien laskennallinen viive liittyy. Eläkeindeksit perustuvat toteutuneeseen mitattuun kehitykseen.

Esimerkiksi käyvät vuoden 2009 alusta työeläkkeisiin tehdyt tarkistukset. Ne perustuvat jaksolla 1.10.2007–30.9.2008 tapahtuneisiin hinta- ja ansiotasonmuutoksiin.

Pidemmillä jaksolla asiaa tarkasteltaessa eläkeindeksit antavat kuitenkin keskimäärin saman tarkistuksen kuin jos ne olisi laskettu tarkistusvuoden toteutuneista luvuista. Tänä vuonna työeläkeindeksi nosti 1. tammikuuta alkaen työeläkkeitä lähes viisi prosenttia, korotusprosentti oli 4,95. Palkkakertoimen mukainen tarkistus oli 6,04 prosenttia.

Kirjassa myös arvioidaan eläkkeiden indeksiturvaa 31 maassa. Kansainvälisessä vertailussa lakisääteisten työeläkkeiden tarkistusmenettelynä on pääsääntöisesti kolmenlaista tapaa: hintaindeksi, palkkaindeksi ja näiden välimuoto, kuten Suomessa.

Vertaaminen muiden maiden tilanteeseen on tietysti kiinnostavaa. Indekseistä puhuttaessa on hyvä muistaa, että Suomen työeläkeindeksiä ja palkkakeroa voidaan pitää anteliaisuudeltaan jotakuinkin keskitasoisena.

*Teksti: Anne Iivonen
Kuva: Petri Juntunen*

FAKTA

Työeläkkeiden indeksitarkistukset 2009

Työeläkeindeksi korottaa työeläkettä 4,95 prosenttia
Työeläkeindeksillä tarkistetaan kaikkia maksussa olevia eläkkeitä.

Palkkakero nostaa eläkekertymää 6,04 prosenttia
Työansioiden perusteella karttunutta eläkekertymää tarkistetaan palkkakertoimella.

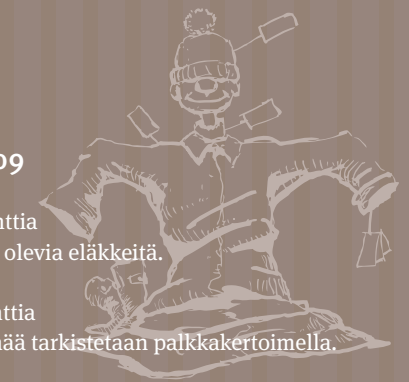
Kansaneläkeindeksi määräytyy kuluttajahintatason muutosten mukaan.

Kansaneläkeindeksi seuraa elinkustannusindeksiä, joka perustuu hyödykkeiden hintatietoihin.

Kuluttajahintaindeksin kulutuskori

Suurin menoryhmä kotitalouksilla muodostuu asumiseen liittyvistä kustannuksista. Niillä on runsaan viidenneksen paino nykyisessä indeksissä. Liikenne, elintarvikkeet ja kulttuuri ja vapaa-aika muodostavat kukin yli 10 prosenttia kotitalouksien menoista.

Asuminen	21 %
Liikenne	15 %
Elintarvikkeet	13 %
Kulttuuri ja vapaa-aika	12 %
Muut tavarat ja palvelut	7 %
Ravintolat	7 %
Alkoholi ja tupakka	5 %
Vaatetus	5 %

Työeläkeindeksillä tarkistetun, vuonna 1995 alkaneen eläkkeen osuus palkansajiin keskimääräisestä palkkatasosta vuosina 1996–2008, %

Usein tivataan, montako prosenttia eläkkeet ovat palkasta tulevaisuudessa. Tämä kysymys kiusaannuttaa sekä kysyjän että vastaajan, sillä yhtä oikeaa lukua ei kerta kaikkiaan löydy. Jokaisen ihmisen eläke on erilainen, sillä työuratkin ovat erilaisia. Siitä huolimatta jonkinlaista keskimääräistä kuvaa tulevasta on lupa odottaa.

Eläketurvakeskuksen specialistit, osastopäällikkö Mikko Kautto, ekonomisti Juha Rantala, kehityspäällikkö Ismo Risku ja johtaja Hannu Uusitalo, ryhtyivät kokoamaan arviota tulevasta ja vastaamaan kysymyksen tulevien eläkkeiden suuruudesta. Tulos esitellään seuraavassa työtä johtaneen Hannu Uusitalon koostamana.

MILLAISIA ELÄKKEITÄ TULE

Työeläkkeen tavoite on turvata työuran aikaisen toimeentulon tason kohtuullinen säilyminen vanhuuden, työkyvttömyyden ja perheen huoltajan kuoleman varalta. Tavoitteen toteutumista voidaan arvioida eri tavoin.

Työeläkejärjestelmässä asiaa on perinteisesti lähestytty korvausasteen kautta. Korvausasteella tarkoitetaan eläkkeen ja sitä edeltävän työansion suhdetta. Korvausastetta voi käyttää myös tarkasteltaessa koko eläkeajan eläkkeen ja koko työuran ansioiden välistä suhdetta.

Tavoitteen toteutumista voidaan arvioida myös eläkkeiden euroissa ilmaistulla ostovoimalla: miten paljon hyödykkeitä ja palveluksia eläkkeellä on mahdollista hankkia.

Kolmas arviointitapa on suhteuttaa eläke samana vuonna maksettuihin palkkatasoon.

Tulevaisuuden eläkkeitä koskevissa tarkasteluissa on luontevinta soveltaa kahta viimeksi mainittua näkökulmaa. Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskentamallin avulla voidaan arvioida paitsi eläkemenojen ja maksujen tulevaa kehitystä myös eläkkeiden ostovoiman ja suhteellisen tason kehitystä.

Keskieläke keskipalkasta

Kuvassa 1 on esitetty keskimääräisen omaeläkkeen (kansaneläke ja työeläke, ei leskeneläkkeitä) kehitys vuoden 2007 PTS-laskelman mukaisesti. Tässä peruslaskelmassa on oletettu, että Suomen väestökehitys noudattaa Tilastokeskuksen vuonna 2007 julkaisemaa väestöennustetta, työllisyysaste nousee 3 prosenttiyksikköä vuoteen 2050 mennessä, jolloin eläkkeellesiirtymisiin odote on lähes 62 vuotta, ansiotason reaalinousu on 1,75 prosenttia vuodessa ja työeläkevarojen sijoitusten tuotto on reaalisesti 4,0 prosenttia vuodessa.

Taulukossa on esitetty keskieläkkeen ostovoima ja suuruus kulloinkin vallitsevaan keskipalkkaan suhteutettuna 68 vuoden iässä. Luvut eivät siis tarkalleen ottaen edusta alkavia

eläkkeitä, mutta 68 vuoden ikä on valittu siitä syystä, että käytännöllisesti katsoen kaikki sen ikäiset ovat jo eläkkeellä.

Vuosien 1995–2005 luvut ovat toteutuneita lukuja, ja sen jälkeen luvut on saatu laskentamallilla. Toteutuneet luvut ja laskennalla saadut luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, mutta mahdollistavat kuitenkin kehityksen suunnan tarkastelun.

Tulevat eläkkeet ovat euroilla mitattuna nykyisiä eläkkeitä paljon parempia...

Eläkkeiden ostovoima kasvaa tulevaisuudessa selvästi. Esimerkiksi vuonna 1982 syntyneen eläke vuonna 2050 on runsaasti kaksinkertainen 50 vuotta häntä ennen syntyneen eläkkeeseen verrattuna. Tämä johtuu siitä, että eläkkeeseen vaikuttavat ansiot, ja ansiotason on oletettu jatkavan kasvuaan.

... mutta eläkkeiden taso palkkoihin verrattuna alenee.

Taulukon viimeinen sarake kertoo, että eläkkeet suhteessa palkkatasoon nousevat nykyiseltä 55 prosentin tasolta vielä 2010-luvulla, mutta alkavat sen loppupuolella alentua. Korkeimmillaan keskimääräinen 68-vuotiaan eläke on noin 60 prosenttia keskipalkasta. 2030-luvun alussa korvaussuhteet ovat jatkuvasti samalla tasolla kuin nykyisin.

Vuonna 2050 ollaan noin 50 prosentin tasolla. Vuoden 2010 tasolta vuosisadan puoliväliin eläkkeiden suhteellinen taso alenee likimäärin kymmenen prosenttiyksikköä ja on likimäärin puolet keskipalkasta. Tärkein syy alenemiseen on elinaikakerroin: käytetyn väestöennusteen mukaan 62-vuotiaan elinajan odote nousee vuoteen 2050 mennessä 5,5 vuodella, mikä toteutuessaan alentaa alkavia eläkkeitä.

Tulokset kuvaavat eläkkeitä 68 vuoden iässä. Eläkeaikana niiden ostovoima nousee, mutta suhteessa palkkatasoon ne alenevat. Tämä

johtuu työeläkeindeksistä, joka kompensoi täysin elinkustannusten nousun, mutta ottaa ansioiden noususta huomioon vain viidenneksen.

Tulokset ovat ehdollisia laskelmassa tehtyjen oletusten suhteen.

Jos elinajan odote nousee hitaammin kuin Tilastokeskuksen väestöennusteessa on oletettu, niin eläkkeet nousevat korkeammiksi kuin taulukossa on mainittu.

Jos ansiotason keskimääräinen kasvuvauhti on nopeampi kuin oletettu 1,75 prosenttia vuodessa, niin eläkkeiden ostovoimakin nousee nopeammin, mutta eläkkeiden suhde palkkoihin alenee.

Jos työllisyysaste nousee oletettua nopeammin ja erityisesti, jos ihmiset tekevät oletettua enemmän töitä 63–68 vuoden iässä eli kannustinkarttuman ikäalueella, niin eläkkeet paranevat peruslaskelmaan verrattuna. Keskimääräiset eläkkeet vuonna 2050 voivat olla siis 50 prosenttia vuoden 2050 keskipalkasta. Varsin todennäköisesti keskieläke suhteessa keskipalkkaan asettuu 45–55 prosentin haarukkaan.

Yksilöllinen vaihtelu on suurta

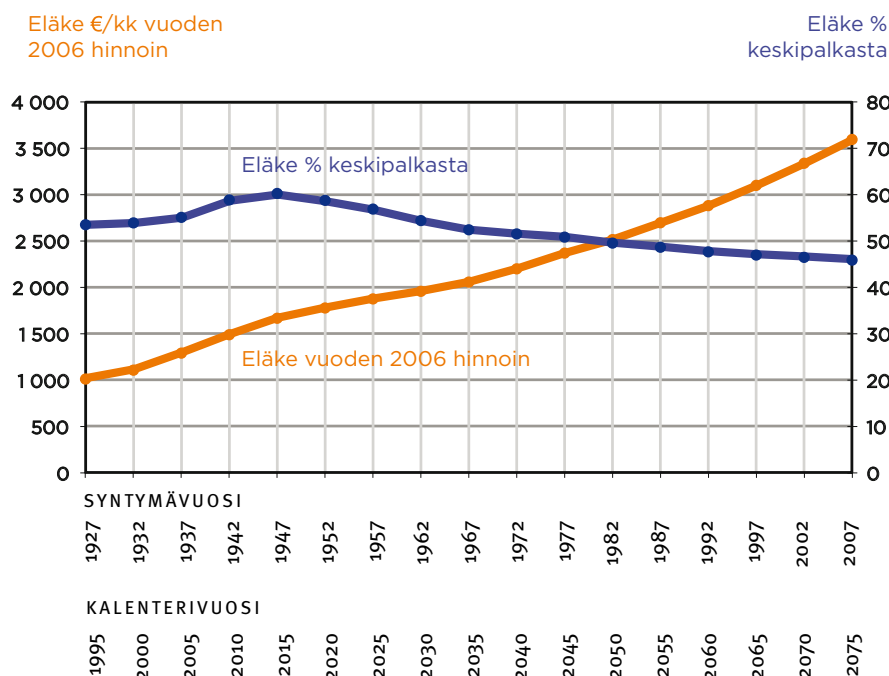
Eläkkeiden vaihtelu on merkittävää, joten keskiarvon informaatioarvo on rajallinen. ETK:n pitkän aikavälin laskentamalli ei mahdollista sen arvioimista, millainen eläkkeiden jakauma tulevaisuudessa on. Meillä ei kuitenkaan ole kovin vahvoja perusteita olettaa, että eläkkeiden jakauma olisi tulevaisuudessa huomattavan erilainen kuin se on nyt. Vuonna 2007 alkaneiden vanhuuseläkkeiden (sisältää kansaneläkkeen) ja vuoden 2007 keskipalkan suhde oli seuraava.

Taulukko 2 kertoo, että vuonna 2007 alkaneiden vanhuuseläkkeiden mediaani (eläke, jota pienempiä eläkkeitä on puolella eläkkeensaajista ja jota suurempia eläkkeitä on puolella eläkkeensaajista) oli 1447 €. Uusista vanhuuseläkeläisistä joka toisen eläke oli 1003–2004 €. Kymmenellä prosentilla eläke oli alle 681 € ja

”Paras ja tuottoisin eläkesijoitus on työnteon jatkaminen. Siinä karttuu eläke ja saa vielä palkkaakin.”

VAISUUDESSA MAKSETAAN?

Kuva 1

Kuva 2

Eläkkeen suhde keskipalkkaan eri eläketasoilla.
Vuonna 2007 alkanut vanhuuseläke prosentteina vuoden 2007 keskipalkasta

	Alin kymmenys	Alin neljännes	Mediaani	Ylin neljännes	Ylin kymmenys
Eläke €	681	1003	1447	2004	2737
Eläke % keskipalkasta	27,1	39,9	57,6	79,8	109,0

10 prosentilla vähintään 2737 €.

Eläkkeen aritmeettinen keskiarvo suhteessa keskipalkkaan oli vuonna 2007 noin 58 prosenttia. Puolella eläkkeensaajista eläke vaihteli 40 ja 80 prosentin välillä. 80 prosentilla eläkkeensaajista eläke on 27–109 prosenttia keskipalkasta.

Omaan eläkkeeseen voi vaikuttaa

Eläkkeen suuruus riippuu monesta tekijästä. Mitä enemmän työvuosia on, sitä paremmaksi eläke muodostuu. Mitä parempi ansiotaso, sitä suurempi eläke. Erityisen paljon eläke karttuu 63–68 ikävuoden välillä, jolloin sitä kertyy 4,5 prosenttia vuosiansioista.

Siitä voidaan olla verraten varmoja, että pitkän työuran jälkeen eläke on suhteessa palkkaan jotakuinkin samalla tasolla kuin nykyisin. Paras ja tuottoisin eläkesijoitus on työnteon jatkaminen. Siinä karttuu eläke ja saa vielä palkkaakin.

Yksilöllisen vaihtelun takia vuoden 2050 keskimääräistä eläkettä tärkeämpi lähtökoh- ta tulevien eläkkeiden hahmottamiseen ovat- kin yksilölliset laskelmat. Etk.fi-sivuilla, samoin kuin useiden eläkevakuuttajien sivuilla, on laskureita, joiden avulla voi arvioida oman eläketurvansa riittävyyttä ja myös työuran jat- kamisen merkitystä.

Vuonna 2008 lähes kolmelle miljoonalle työ- eläkevakuutetulle lähetettiin työeläkeote, joka kertoi jo karttuneesta (tosin vain yksityisaloilla ansaitusta) eläketurvasta. Samassa työeläkeot- teessa 50 vuotta täyttäneille oli laskettu arvioita työeläkkeen määrästä, jos siirtyy eläkkeelle 63, 65 tai 68 vuoden iässä. Tällaiset henkilökohtai- set arviot tulevasta eläketurvasta kertovat huo- mattavasti enemmän kuin koko ikäluokkaa kos- kevat keskieläkelaskelmat.

Teksti: Hannu Uusitalo

Eläkkeet ja julkisen talouden kestävyys

Risto Vaittinen
Ekonomisti
Eläketurvakeskus

1. Valtaosa julkisista tuloista ja menoista käytetään tasaamaan tulojen ja kulutuksen välistä eroa yksilöiden elinkaarella.
2. Julkisen talouden kestävyyslaskelmissa työeläkemaksut luetaan osaksi kokonaisveroastetta.
3. Työeläkejärjestelmän rahastointi edistää säästämistä, kun muussa julkisessa taloudessa säästämistä vähennetään.

★ Matti Vanhasen hallitus toi eläkepolitiikkaan ehdottamalla vanhuuseläkkeen iän alarajan nostoa kahdella vuodella. Osaltaan esitystä perusteltiin tarpeella lisätä veronmaksupotentiaalia taantuman kasvattaman valtion velanottotarpeen kattamiseksi.

Ehdotus oli yksi monista toimenpiteistä, joiden avulla hallitus pyrkii nostamaan työllisyysasteita. Korkeammilla työllisyysasteilla pyritään kuromaan umpeen julkisessa taloudessa olevaa pitkän aikavälin kestävyysvajetta.

Julkisessa taloudessa piilee väestön ikärakenteen muutoksesta johtuva pitkän aikavälin kestävyysongelma. Talousneuvoston sihteeristön ikääntymisraportissa¹ arvioidaan, että vallitsevilla meno- ja maksuperusteilla julkinen talous alkaa kiihtyvästi velkaantua 2020-luvulla. Mistä tämä johtuu?

Suuri osa julkisista menoista on ikäsidonniaisia. Noin 70 prosenttia julkisesta kulutuksesta ja tulonsiirroista käytetään tasoittamaan yksilöiden tulojen ja kulutuksen välistä eroa heidän elinkaarellaan. Menojen rahoitus perustuu pääosin jakojärjestelmään, jossa nykyisten työssäkäyvien veroilla ja maksuilla katetaan pääsääntöisesti julkisesti tuettu kulutus sekä tulonsiirrot niin nuorille kuin ikääntyneillekin.

Väestön vanhetessa työikäisten suhteellinen osuus pienenee ja jakojärjestelmän veropohja kapenee. Tällöin on joko korotettava veroja, alennettava ikäsidonniaisia menoja tai nostettava työikäisten työssäkäyntiastetta, jotta järjestelmä olisi ylläpidettävissä ilman kiihtyvää velkaantumista.

Kestävyyskuilua tarkastelemalla varaudutaan huoltosuhteeseen

★ Taloudelliselle kestävyydelle ei ole mitään yksiselitteistä määritelmää. Vakiintunut käytäntö mitata kestävyyskuilua on verrata vallitsevaa verojen ja maksujen tasoa vakiomaksutasoon, joka annetuilla menoperusteilla takaisi pitkän ajan tulojen ja menojen vastaavuuden. Jos vakiomaksu on korkeampi kuin vallitseva maksutaso, on järjestelmässä kestävyyskuilu. Ikääntymisraportissa kestävyyttä mitataan näin.

Ikääntymisen vaikutuksia julkisen talouden kestävyteen arvioidaan

¹ Ikääntymisraportti – Kokonaisarvio ikääntymisen vaikutuksista ja riittävydestä, valtioneuvoston kanslian julkaisuja 1/2009.

raportissa meno- ja maksuskenaariolla vuosille 2011 – 2050. Pitkän ajan työllisyyskehityksen osalta raportin perusskenaariossa oletetaan työllisyysasteiden konvergoituvan meilläkin nykyistä huomattavasti korkeammalle pohjoismaiselle tasolle.

Työllisyysura on lähtökohtaisesti tavoitteellinen eikä toteudu itsestään. Tästä huolimatta pitäisi kokonaisveroastetta raportin mukaan välittömästi nostaa prosentin verran suhteessa bruttokansantuotteeseen, jotta julkinen talous olisi tasapainossa. Esimerkiksi Ruotsilla ja Tanskalla kestävyyskuilua ei ole, vaan ne voisivat jopa alentaa varautumistaan huoltosuhteen heikkenemiseen.

Ikääntyminen vaikuttaa laskelmissa voimakkaimmin terveydenhuolto- ja hoivapalveluiden tarpeen kasvuun. Julkisista tulonsiirroista eläkkeet ovat selkeimmin kasvava komponentti. Yksityisen sektorin lakisäänteiset työeläkkeet lasketaan tarkastelussa osaksi julkisia tulonsiirtoja ja työeläkemaksut osaksi kokonaisveroastetta, kuten muissakin julkisen talouden kestävyyslaskelmissa. Ne poikkeavat rahoitusperiaatteiltaan kuitenkin puhtaasta jakoperustekäytännöstä. Osa eläkemenoista on rahastoitu.

Historiallisesti eläkemaksut ovat olleet menoja suuremmat, mikä on kerryttänyt eläkerahastoja. Niiden tuottojen vuoksi ennakoituiden eläkemaksujen korotukset ovat huomattavasti eläkemenojen kasvua alhaisempia.

Työeläkkeen rahastointi mahdollistanut maltillisen maksujen kasvun

★ Ikääntymisraportin perusskenaario on optimistinen työllisyysasteen ja terveysten kehityksen suhteen. Raportissa on esitelty myös kestävyuden kannalta huono skenaario, jossa työllisyysasteet ja ikäryhmittäiset terveydenhuoltomenot ovat vuoden 2006 tasolla. Tällöin julkisen talouden kestävyys edellyttäisi verojen ja maksujen nostamista 3,6 prosentilla suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Perusskenaarion ja huonon skenaarion välinen ero veroasteissa kuvaa julkisten menojen rahoituksen jakojärjestelmäominaisuutta. Korkeampi työllisyys mahdollistaa samat menot alhaisemmalla maksutasolla.

Työeläkejärjestelmässä rahastointi on edellyttänyt eläkemaksujen pitämistä menoja suurempana. Se on mahdollistanut huoltosuhteen heikentyessä menojen kasvua maltillisemman maksujen kasvun. Järjestelmä on säästänyt, ja näiden säästöjen tuotoilla voidaan ylläpitää pysyvästi menoja alhaisempaa maksutasoa.

Muussa julkisessa taloudessa on päädytty toiseen ratkaisuun. Verotusta on haluttu alentaa ja julkista säästämistä tätä kautta vähentää. Ennakoitu työllisyysasteiden korotus osaltaan kompensoi veronalennusten vaikutuksia kestävyysvajeseen. Tässä suhteessa Suomi on valinnut toisin kuin Tanska ja Ruotsi, joiden kaltaiseksi täällä työllisyysasteiden suhteen halutaan. Näissä maissa keskimääräinen veroaste on Suomea korkeampi ja kestävyysvajae on negatiivinen.

Pirkanmaalla lopetettiin lamapuheet

”Jos yrittäjä uskoo omiin kykyihinsä, ei hänellä ole mitään vaikeuksia sitoutua tähän Ketään ei sanota irti -kampanjaan. Kampanja luo tietenkin pientä painetta löytää uusia ideoita ja tehdä töitä mahdollisesti entistäkin kovemmin. Samalla yritys kuitenkin saa aivan ilmaista mainosta: tämän yrityksen kanssa on turvallista tehdä yhteistyötä.”

Yrittäjä Pekka Markula, PM-Juomatukku Oy:sta on Ketään ei sanota irti -kampanjan ideoija. Kampanja kuuluu Pirkanmaan Yrittäjien Parasta palvelua Pirkanmaalta -hankkeeseen.

dean ”lamantappotaloista” keksi tamperelainen yrittäjä **Pekka Markula**. Hänen yrityksensä PM-Juomatukku Oy työllistää yhteensä kahdeksan henkilöä. Juomatukkurina on myös Markulan perheen kaksi poikaa. Yksi miniäkin on yrityksessä työssä.

– Viime syksystä lähtien oli nähtävissä huonoja uutisia lomautuksia ja työpaikkojen häviämisiä. En halunnut tähän mielialaan alistua. En puhu lamasta ollenkaan vaan taloudellisesta taantumasta, Markula toteaa.

– Ideani perimmäinen tarkoitus Ketään ei sanota irti -kampanjassa on pyrkiä luomaan positiivista ilmapiiriä yrityksissä ja työpaikoilla. Kun työntekijä tietää ja tuntee olevansa uhkien ulkopuolella, on työpanos ja ilmapiiri aina kaikille osapuolille kannustava, hän uskoo

Yritysten taseet ovat hyvässä kunnossa. Pekka Markulan mielestä nyt on syytä pitää koulu-tetuista työntekijöistä hyvää huolta. Työvoimapula tulee olemaan totta lähivuosina.

Opettavaisia lauseita

– Äitini muistuttaa minua silloin tällöin pieneenä sanomastani ajatuksesta: ”Kaikki asiat järjestyvät jossakin vaiheessa, jollakin tavalla”. Tämä viisaus kantaa minua edelleen. Olen lukenut myös jostakin amerikkalaisesta liikemiehestä, joka on kertonut maksavansa kymmenelle kahdentoista ihmisen palkan ja että he tekevät neljäntoista ihmisen työn. Tätäkin lausetta yritän toteuttaa.

– Sanotaan, että ihmiset ovat yrityksen tärkein voimavara. En ole sitä mieltä. Minusta oikeat ihmiset ovat yrityksen tärkein voimavara. Väärät rekrytoinnit ne vasta kalliiksi tulevat!

Markulan perheyrittys on ollut olemassa lokakuun alusta 1980. PM-Juo-

matukku Oy on tukkukauppa kaikelle sille, mitä ravintoloissa tarvitaan lukuun ottamatta ruokaa. Pekka Markula (57) haluaa tehdä vielä pitkään töitä.

– Mikäli terveyttä riittää, minulla ei ole tarvetta jäädä 63-vuotiaana eläkkeelle. Työ ei ole fyysisesti raskasta ja voin työssä joustaa. Yrityksessämme on jo käymässä sukupolvenvaihdos.

Hän on juuri palannut ruskettuneena kolmen viikon lomalta Thaimaasta Phuketista, jossa hän pelasi golfia ja ui. Nautti lomasta.

– Nyt taas jaksaa.

Julkisesti sitoutuneet nähtävillä netissä

Jo pitkälti yli tuhat pirkanmaalaista yritystä on luvannut julkisesti pysyvänsä yrittäjänä ainakin tämän vuoden ja olla irtisanomatta ketään. Pirkanmaalaisissa ”lamantappotalkoot” -yrityksissä on liki neljäntuhatta työpaikkaa.

Julkinen lupaus on nähtävissä Ketään ei sanota irti -kampanjan sivustossa. Kampanja kerää yhteen yrittäjät, joilla on maakunnan taloutta ja yrityselämää tukevaa kerrottavaa. Lamataloissa yrittäjät sanovat ääneen sen, mikä on heille tuttua arkea: taantumasta selvittää, ihmiset pidetään töissä – täällä jopa rekrytoidaan väkeä. Pirkanmaalaisen aloittama kampanja on jo levinnyt muihinkin maakuntiin.

– Noin kuusi tuhatta henkilöä ei aio olla tänä vuonna työvoimatoimiston asiakkaana, kiteyttää tiedottaja Katja Ikäheimo Pirkanmaan Yrittäjistä.

Pirkanmaan Yrittäjät ry:ssä on 10 000 jäsentä ja heidän yrityksissään yhteensä 50 000 työpaikkaa.

Teksti ja kuva: Pirkko Jyväkorpi

– On aivan järkeenkäypää, etteivät pörssikurssit voi jatkuvasti syöksyä ylöspäin. Jossakin vaiheessa kursien on tultava alas. Taantumakaan ei ole ikuista. Jonakin päivänä se on ohi. Pekka Markula, toimitusjohtaja tietää ja osaa. Yhteiseksi hyväksi.

Yrittäjän vakuutusmaksu voi joustaa

Voisiko yrittäjäeläkkeen joustoista olla apua laman yli pääsemiseksi? Miksei, kunhan muistetaan jouston väliaikaisuus ja sen vaikutus kokonaistyötuloon.

Yrittäjillä on mahdollisuus joustaa työeläkemaksuissaan. Hän voi maksaa enemmän tai vähemmän eläkemaksua kuin vahvistettu työtulo edellyttää. Tätä joustomahdollisuutta on voitu käyttää vuoden 2005 alusta.

YEL-vakuutusmaksu on tänä vuonna 20,8 prosenttia vahvistetusta YEL-työtulosta. Yrittäjän maksu nousee 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterivuoden alusta alkaen. Korotettu maksu on 21,9 prosenttia.

Vakuutusmaksu peritään YEL-vakuutuksessa voimassa olevasta ja palkkakertoimella korotetusta työtulosta. Maksut ovat verotuksessa kokonaan vähennyskelpoisia.

Asiakaspalvelujohtaja **Sirpa Nyberg** Eläke-Fenniasta kertoo, että yrittäjän vakuutusmaksu voi olla myös joustava.

– Yrittäjä voi hyvinä vuosina laittaa rahaa sivuun eli YEL-vakuutuksen joustomaksusta muotoutunut työtulo lisätään normaaliin työ-

tuloon. Eläketulo lasketaan kokonaistyötuloksi. Yrittäjä saa myös käyttää joustoa alaspäin eli työtuloa voi pienentää haluamallaan summalla. Joustomahdollisuutta voi käyttää, jos yrityksellä on huono vuosi.

Lisämaksut ja pienemmät maksut vaikuttavat yrittäjän kokonaistyötuloon, jonka perusteella yrittäjän eläke määräytyy niiltä vuosilta, jolloin joustomahdollisuutta on käytetty hyväksi.

Vakuutusmaksujoustopa on sovittava yrittäjän ja työeläkeyhtiön kanssa. Työtulopäätös annetaan sekä maksusta ylöspäin että maksusta alaspäin.

– Lakisäätien YEL-vakuutus sisältää myös perhe-eläkkeen ja työkyvyttömyysturvan. Näitä ei kuulu vapaaehtoisin eläkevakuutuksiin, Sirpa Nyberg huomauttaa.

Teksti: Pirkko Jyväkorpi

Vuosina 2005 – 2007 runsaat kuusisataa yrittäjää on käyttänyt joustomahdollisuutta. Ylöspäin joustaneita on kunakin kolmena vuotena ollut enemmän ja osuus on ollut jopa kasvussa (2005 55%, 2006 57% ja 2007 67% ylöspäin joustaneita). Lähde: ETK

Vuosi	Joustomahdollisuutta ylöspäin käyttäneet yrittäjät			Joustomahdollisuutta alaspäin käyttäneet yrittäjät			Kaikki joustomahdollisuutta käyttäneet yrittäjät		
	miehet	naiset	yhteensä	miehet	naiset	yhteensä	miehet	naiset	yhteensä
2005	217	140	357	172	122	294	389	262	651
2006	225	121	346	162	100	262	387	221	608
2007	275	148	423	125	88	213	400	238	636

”Joustaminen on loistava ajatus”

– Vakuutusmaksun jousto voisi olla enemmän sidottu päivän tilanteeseen. Pienissä yrityksissä tulos saattaa vaihdella paljonkin. Maksu voisi joustaa kuukausittain.

Tampereella toimivaa Multi Business Company -yhtiötä johtava **Jorma Talvitie** pitää YEL-maksujen joustoja loistavana ajatuksena.

Yrityksen tuloksen antaessa myöten joustoa voi käyttää ylöspäin, huonompina vuosina alaspäin.

Maksujen minimoiminen tyhmää

Jorma Talvitie on käyttänyt joustomahdollisuutta kerran. Viime vuoden tulos antoi siihen mahdollisuuden. Hän arvelee käyttävänsä tulevana vuosina joustomahdollisuutta useammin.

– Yrittäjän oma eläkehän kertyy vakuutusmaksujen perusteella. Yrittäjät yrittävät mini-

moida maksuja ja se on todella tyhmää. Maksut ovat sitä paitsi vähennyskelpoisia verotuksessa.

Omaa eläköitymistään Jorma kertoo ajatelleensa silloin tällöin.

– Olen jo täyttänyt kuusikymmentä vuotta. Työn jatkaminen, kuten elämä yleensäkin, on kiinni terveydestä.

Jorma Talvitien yritys Multi Business Company on ollut toiminnassa jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan. Yrityksessä on Jorman lisäksi yksi työntekijä. Yrityksen toimiala on it-alan konsultointi ja tilitoimistopalvelujen tarjonta.

– Liiketoiminnot sopivat hyvin yhteen, sillä tilitoimistopalveluissa tarvitaan it-alan osaamista esimerkiksi palkkalaskennassa ja kirjanpidossa.

Jo edellinen lama otti koviille

Jorma Talvitiellä on kokemusta myös palkollisena toimimisesta. Hän on myös omistanut suurrehkon it-alan yrityksen, jossa oli kymmeniä työntekijöitä.

Edellisen lama-ajan Jorma Talvitie koki rasakaaksi ja kovaksi kokemukseksi.

Nyt eletävää talouden taantumaa ei voi hänen mukaansa verrata 1990-luvun lamaan.

– Nyt eletään ensimmäistä globaalia lamaa. Olemme riippuvaisia maailmasta. Eniten olen huolissani Suomen vientitoiminnoista.

Teksti ja kuva: Pirkko Jyväkorpi

Johdon konsultti Jorma Talvitie on elänyt vuosikymmeniä vastuunkantajana. Nykyistä oloaan oman pienen firman pyörittäjänä ja yhden henkilön työllistäjänä hän pitää mukavana olotilana.

Enemmän tai vähemmän

Yrittäjä voi maksaa hyvinä vuosina lisää YEL-maksua ja huonoina vuosina vähemmän vahvistettua YEL-maksua muuttamatta. Joustavan maksun käyttö ei vaikuta vahvistetun työtulon määrään.

Korotetun maksun on oltava vähintään 10 prosenttia suurempi kuin pysyvä maksu.

YEL-työtulon yläraja on tänä vuonna 149 000 euroa vuodessa. Joustettu maksu ei voi olla ylärajaan perustuvaa maksua suurempi.

Maksua voi alentaa korkeintaan 20 % vakituisesta maksusta, jousto alaspäin pitää olla vähintään 10 prosenttia, alennus pienentää kyseiseltä vuodelta kertyvää eläkettä. Alaspäin joustoa voi käyttää kolmena kalenterivuotena seitsemän perättäisen vuoden aikana.

Vuonna 2009 YEL-työtulon alaraja on 6560,93 euroa vuodessa. Joustettu maksu ei voi olla alarajaan perustuvaa maksua pienempi.

Valvonnan ansiosta Eläketurvakeskuksen tietoon tuli viime vuonna vakuuttamattomia palkkoja 57 miljoonaa euroa ja vakuuttamattomia työntekijöitä 7 500 eli valvonnan tulos lähes kaksinkertaistui aikaisempaan verrattuna.

Työnantajat eivät todennäköisesti laiminlyö vakuuttamisvelvollisuuttaan sen enempää kuin ennenkään, mutta itse valvonta on tehostunut parantuneen viranomaisyhteistyön myötä.

Valvonnan vetäjät uskovat, että verotietojen ja työeläkejärjestelmän rekisterivertailut ja muilta viranomaisilta saadut valvontaimpulsit tuottavat jatkossa vieläkin parempia tuloksia.

– Meillä ovat ajantasaisen, toimialakohtai-

sen valvonnan rekisterivertailut vasta puolittaisessa käytössä, koska kaikkien eläkelaitosten asiakkaat eivät vielä olleet mukana vertailuisa, tarkastuspäällikkö **Matti Ruotanen** Eläketurvakeskuksesta sanoo.

Suuret tietotekniset uudistukset valvontatoiminnassa ovat siis vielä osin kesken.

– Tähän saadaan pian parannusta, sillä kevään aikana mukaan tulevat kaikkien eläkelaitosten asiakkaat ja vertailu on tältä osin kattavaa.

Vieläkin merkittävämpi valvontatoiminnan kehityshanke toteutuu loppuvuodesta. Silloin valmistuu vertailusovellus, jolla voidaan ajaa ristiin kaikkien työnantajien verottajalle ilmoittamat vuosi-ilmoitustiedot työeläkejärjestelmän vastaavien tietojen kanssa.

– Vaikka tämä valvonta on jälkikäteistä, se on hyvin kattavaa, Ruotanen korostaa.

Työntekijöiden eläkelaki kohensi edellytyksiä

Valvontatoiminnan kehittäminen on ollut mahdollista, koska vuonna 2007 voimaantullut TyEL keskitti työeläkevakuuttamisen yleisvalvonnan Eläketurvakeskukseen ja mahdollisti samalla riittävän tietojensaannin.

Eläketurvakeskus löysi vakuuttamisen laiminlyöneitä työnantaja viime vuonna ennätystahtiin.

– Hyvän tulokseen vaikuttivat ajantasaisen toimialakohtaisen valvonnan käynnistyminen ja parantunut viranomaisyhteistyö, sanoo osastopäällikkö **Markku Sirviö**.

Vakuuttamisvelvollisuuden valvonnassa hyviä tuloksia

– TyEL-säädösten myötä räikeimmistä vakuuttamisen laiminlyönneistä tuli rikoslain mukaan rangaistavia tekoja. Tämä on osaltaan lisännyt tietojen vaihtoa talousrikoksia selvittävien poliisien ja syyttäjien kanssa. Viranomaisyhteistyö on entistä kattavampaa ja sen avulla päästään harmaan talouden kimppuun, kehityspäällikkö **Markus Palomurto** Eläketurvakeskuksesta kertoo.

– Nykyään yhteistyöhön osallistuu kasvava joukko valvonnan asiantuntijoita ja toimimme jatkuvasti tiiviissä yhteistyössä etenkin verottajan, poliisin, työsuojelupiirien ja työttömyysrahaston kanssa, Ruotanen lisää.

Pitkälti Ruotasen aloitteesta valvonta on taustalla valmistellut yhteyksiä muiden viranomaisten kanssa jo vuosia.

Tärkeitä ovat myös erilaiset viranomaisten yhteishankkeet, kuten viranomaisyhteistyötä koordinoiva VIRKE-projekti, rakennusalan valvonnan tehostamiseen tähtäävä RAKSA-hanke ja yhteistyössä tehtävien erityiskohteiden valvonta, esim. Olkiluoto 3 -projektin valvonnassa.

– Rikoslain piiriin kuuluvia työeläkeva-

kuutusmaksupetoksia on määrällisesti vähän suhteessa kaikkiin vakuuttamisen laiminlyön-teihin, mutta on tärkeää, että on olemassa työkalu, jolla kaikkein törkeimpiin yrityksiin välttää vakuuttamisvelvollisuus voidaan puuttua, koska osa talousrikollisuudesta muuttuu yhä suunnitelmallisemmaksi, toteaa Palomurto

YEL-valvonta mallina

Vaikka nykyinen valvonnan kehitys on ripeää, aivan tyhjistä ei ole lähdetty liikkeelle. Jo vuodesta 1982 alkaen on laajojen rekisterivertailujen avulla valvottu YEL-säädösten mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden täyttämistä niiden noin 200 000 hengen osalta, joilla on verotuksessa yritystoimintaan perustuva ansiotuloa.

– Näiden toimien tuloksena vuosittain noin 1 200 vakuuttamisen laiminlyönyttä yrittäjää vakuutetaan YEL-säädösten mukaisesti, Sirviö tietää.

Lisäksi vuodesta 1996 alkaen uusille työnantajille ja yrittäjille lähetetyt vakuuttamisvelvoitteista kertovat informaatiokirjeet varmista-

vat, että käytännössä jokainen alkava yrittäjä ja työnantaja tietää, miten työeläkevakuutusasiat on hoidettava. Näitä kirjeitä lähtee vuosittain runsaat 40 000.

– Neuvontakirjeet vähentävät selvästi tietämättömyydestä johtuvia vakuuttamisen laiminlyön-tejä ja näin valvonnan resurssit voidaan paremmin suunnata varsinaisten laiminlyön-tien selvittämiseen Ruotanen ja Palomurto selvittävät.

Suuntaviivat ETK:n valvonnalle luodaan yhdessä työnantaja- ja työtekijäjärjestöjen sekä eläkelaitosten edustajien kanssa valvonnan neuvottelukunnassa, jolle valvontaosasto raportoi työstään.

Valvonta varmistaa reilua peliä

Jatkuvasti parantuvista ja ajantasaistuvista keinoista huolimatta, valvonta katsoo ikään kuin peruutuspeiliin. Valvonnalla ei voida estää kokonaan laiminlyön-tejä, mutta kiinnijäämisriskin kasvaminen vaikuttaa asiakkaiden toimintatapoihin ja haluun hoitaa vakuuttaminen kuntoon.

Viimevuotinen hyvä valvonnan tulos parantaa koko työeläkkeen rahoituspohjaa, mutta tärkein on kuitenkin työntekijä, joka saa hänelle kuuluvan työeläketurvan.

– Valvonnalla saatetaan työntekijöiden ja yrittäjien eläketurva kuntoon, mutta valvonnalla vahvistetaan myös tasapuolista kilpailuasetelmaa yritysten kesken. Valvonta toimii siis niiden yrittäjien ja työnantajien eduksi, jotka toimivat pelisääntöjen mukaisesti, osastopäällikkö Markku Sirviö Eläketurvakeskuksesta tiivistää.

Työeläkeotteesta sivustatukea

Viime vuonna lähetettiin kolme miljoonaa työeläkeotetta työntekijöille ja yrittäjille. Tästä määrästä tuli työnantajavalvontaan vireille vain puolisentuhatta yritystä, joilta puuttui vakuutus. Miksi näin vähän?

– Varmaankin monet vanhat vakuuttamatomat työsuhteet on jo työntekijän eläkeasian yhteydessä selvitetty tai nämä tapaukset ovat jo muuten tulleet valvonnassa vastaan ja ne on hoidettu, Palomurto otaksuu.

– Paras yhteistyökumppanimme ovat Suomessa asuvat työntekijät ja yrittäjät, koska jokainen heistä voi valvoa turvaansa myös työeläkeotteestaan, Sirviö summaa.

Teksti: Kimmo Kontio

Kuvat: Tuulikki Holopainen

Matti Ruotanen, Markus Palomurto ja Markku Sirviö Eläketurvakeskuksen valvonnasta myhäilevät viime vuoden ennätysmäisiä tuloksia. Valvonnan haaviin joutui kaksinkertainen määrä vakuuttamattomia palkkoja.

► – VIRKE-projektin tehtävänä on kehittää harmaan talouden ja talousrikosten torjuntaa, tiivistää projektin tuore vetäjä, projektipäällikkö **Janne Marttinen**, jonka tausta on verohallinnossa.

Marttisen mukaan projektissa työskentelee omilla toimintavaltuuksillaan yhteensä 20 virkamiestä valtiovarainministeriöstä, verohallinnosta, poliisista, tullista ja ulosottohallinnosta.

– Käytännössä keräämme, analysoimme ja jaamme tietoa eri viranomaisille talousrikoksista ja niiden ilmenemismuodoista. VIRKE-

projektissa myös ylläpidetään kokonaiskuvaavaa talousrikollisuudesta ja julkaistaan siitä tilannekuvaraporttia.

Lisäksi VIRKE tekee taustalla lainsäädäntöaloitteita viranomaistoiminnan kehittämiseksi ja suunnittelee myös talousrikosten torjunnassa ja paljastamisessa käytettäviä menetelmiä ja tietojärjestelmiä yhteistyössä muiden toimijoiden.

Tuore, huhtikuun alussa annettu lakimuuotos, lisää työsuojeluviranomaisen oikeutta saada vero- ja eläketietoja Eläketurvakeskuksesta. Näin varmistetaan, että mahdolliset laiminlyönnit tulevat entistä paremmin ilmi.

Harmaa talous nakertaa myös sosiaalivakuuttamista

Harmaa talous koskee usein myös sosiaalivakuuttamiseen liittyviä laiminlyönnejä.

– Siksi yhteytemme ovat tiiviit Eläketurvakeskukseen ja muihin sosiaalivakuuttajiin. Pyrimme luomaan selvitystemme avulla ajantasaisemman kuvan harmaan talouden ilmenemismuodoista ja vaikutuksista sosiaalivakuuttamiseen, Marttinen valottaa.

VIRKE-projektin selvitykset ovat liittyneet muun muassa rakennus- ja ravintola-alan harmaan talouden päivitystutkimuksiin ja vaikutuksiin sosiaaliturvan rahoitukseen.

Valmisteilla pysyvä yhteistyökeskus

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti VIRKE on perustettu 16.3.2000 valtioneuvoston periaatepäätöksellä, ja se on saanut jatkoaikaa useita kertoja. Marttinen itse on pitkään ollut mukana VIRKE-projektissa. Nykyinen toimintajakso kestää vuoden 2009 loppuun.

VIRKE-toiminnan osalta on valmisteilla lainsäädäntöä. Niin sanotun ”Virkelain” on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2010 aikana.

– Lailla säädettäisiin VIRKE-projektin toiminnan jatkajan eli ”yhteistyökeskuksen” perustamisesta eri viranomaisten ja lakisääteistä tehtävää hoitavien tukitoiminnoksi, Marttinen kertoo

Teksti: Kimmo Kontio

VIRKE-projekti

– keskellä harmaata talouden torjuntaa

Uusi lähetyssierros alkamassa

Työeläkeotteen tarkoitus täsmentyy

Tietojen tarkistaminen, eläketietoisuuden lisääntyminen ja työnteon kannustaminen kelpaavat edelleen työeläkeotteen tavoitteiksi. Kokemus ensimmäisestä lähetyssierroksesta osoittaa, että työskentelytietojen tarkastamista tulee entisestään korostaa – oli sitten kyse paperisesta tai sähköisestä työeläkeotteesta.

Tänä vuonna työeläkeotekirje lähtee toisen kerran 18–68 -vuotiaille, jotka eivät ole vielä työ- tai kansaneläkkeellä. Liikkeellä on vajaat 3 miljoonaa otetta huhtikuusta lokakuuhun.

Samanaikaisesti toukokuussa avautuu mahdollisuus sähköisen työeläkeotteen valintaan. Jotkut työeläkeyhtiöt tarjoavat vakuutetuilleen jo nyt mahdollisuutta valita vain sähköinen ote paperisen asemesta.

Työeläkeotteiden lähetyssaiakataulu on etupainotteinen ja lähetyssaika kokonaisuudessaan hieman lyhyempi kuin viime vuonna. Nyt ei siis kenenkään pitäisi enää marras-joulukuussa joutua odottelemaan otettaan.

Otteiden kokonaismäärä jää hieman viime vuodesta, sillä esimerkiksi vain Kelan työkyvyttömyyseläkettä saavien otteita ei enää lähetetä.

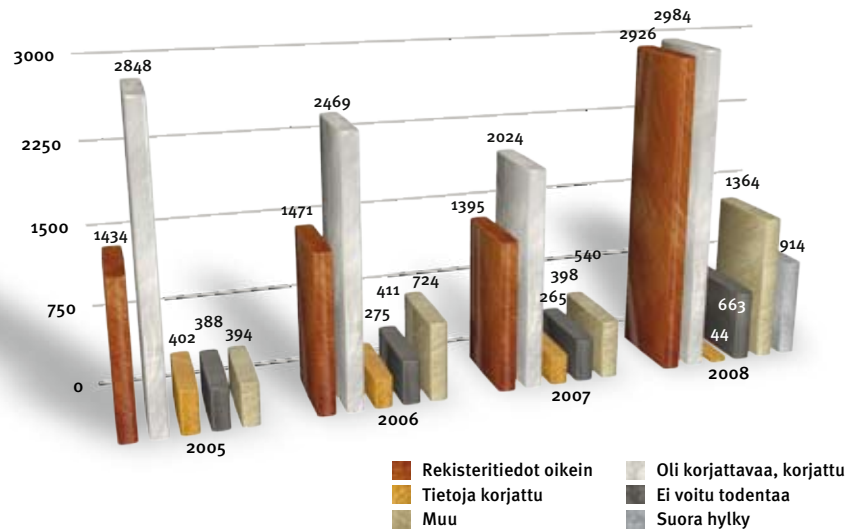
Työskentelytietoihin reagointi vähäistä

Ensimmäisen vuoden lähetyssurakka sujui hyvin, ja työeläkeotteet otettiin TELAn teettämän tutkimuksen mukaan hyvin vastaan: otekirje luettiin, sen sisältöä pidettiin ymmärrettävänä ja yleisesti tietoisuutta lisäävänä.

Työeläkeotteella oli työuran jatkamiseen tutkimuksen mukaan kahtalaista vaikutusta: 15 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että työeläkeote motivoi työssä jatkamista. 35 prosenttia piti otteen vaikutusta päinvastaisena.

Eniten huolta tutkimuksen perusteella tuotti se tieto, että vaikka 6 prosentin mielestä työeläkeotteen tiedoissa oli virheellisyyttä, vain noin yksi viidestä teki asialle jotakin. Huolestuttavaa on nimenomaan se, että kansalaiset näyttävät reagoivan laiskasti väärinä pitämiinsä tietoihin. Tosiasiassa korjattavia virheitä esiintyi

Työeläkeotteista seuranneet selvittelyt

Selvittelyjen määrä lisääntyi jonkin verran työeläkeotteiden lähettämisen seurauksena. Varsinaista korjattavaa työeläkeotteiden ensimmäiseltä kierrokselta tuli esiin vain noin yhden promillen verran eli korjattavia tietoja oli yli 3 000 otteessa, kun kaikkiaan niitä lähetettiin yli 3 miljoonaa. Oheisesta pylväsdiagrammista käy ilmi, että erityisesti niin sanottujen suorien hylkyjen määrä lisääntyi. Suora hylky tarkoittaa tapausta, josta heti nähdään, ettei vakuutusta pitänytkään olla. Esimerkiksi liian lyhyt työskentelyjakso tai työskentely alle vakuuttamiensä ei ole kartuttanut eläkettä silloisten lakien mukaan.

vain noin yhden promillen verran selviteltäväksi saapuneista tiedusteluista.

Kansalaisten vähäinen reagointi pistää erityisesti pohtimaan sen vuoksi, että vuodesta 2013 lähtien työskentelytietojen korjaamiseen eläkelaitoksen avulla on aikaa viisi vuotta työeläkeotteen saapumisesta.

Julkisen sektorin tietojen puuttuminen työeläkeotteilta aiheutti yksityisille työeläkelaitoksille eniten palautetta.

Kokonaistyöeläketurva vuonna 2012

Julkisilla aloilla ei päde viiden vuoden vanhenemissääntö ansaintatiedoille. Tämä on painavin syy, minkä vuoksi julkinen sektori ei ole mukana työeläkeotteessa.

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus piti julkisten alojen eläkelakeja käsitellessään kuitenkin erittäin tärkeänä, että julkisella sektorilla työskentelevien mahdollisuudet saada yksityissektorilla työskentelevien kanssa samanlainen tieto kokonaistyöeläketurvastaan turvataan lähitulevaisuudessa.

Otteiden lähtiessä ensimmäistä kertaa yleisesti esitettiin, että otteet tulisivat sisältämään arvion kunkin henkilön kokonaistyöeläketurvasta vuonna 2011. Sama lupaus sisältyi myös julkisella sektorilla työskentelevien vakuutettujen saamaan työeläkeotteeseen.

Nyt kokonaistyöeläketurvan sisältävän työeläkeotteen ajankohta on siirtynyt vuodelle eteenpäin teknisten esteiden vuoksi. Näillä näkymin sekä yksityisen että julkisen sektorin työskentelytiedot sisältävä ote voidaan lähettää vuoden 2012 alusta.

Odotuksia sähköistä otetta kohtaan

Kansalaisia pyritään ohjaamaan jo nyt sähköisen työeläkeotteen käyttöön paperisen työeläkeotteen asemesta. Sähköiseen otteeseen kohdistuu myös muita toiveita. Eläkelaitoksilla on yhteinen näkemys siitä, että sähköiseen palveluun voitaisiin rakentaa kokonaistyöeläketurvan sisältävä työeläkeote ja myös arvio kokonaistyöeläketurvan määrästä.

Kokonaistyöeläketurvan sisältävä työeläkeote sähköisessä palvelussa toteuttaisi työeläketurvasta tiedottamisen tavoitetta ja mahdollisesti myös työssä jatkamiseen kannustamisen tavoitetta.

Sähköisen otteen tuotantokustannus kuitenkin arveluttaa ainakin näin aluksi. Vielä nykyvolyyymeilla sähköinen ote tulisi jopa kalliimmaksi kuin paperinen. Pitkällä aikavälillä on taloudellisinta kehittää sähköisiä palveluja, jolloin säästetään tulostus- ja postituskustannuksissa.

Teksti: Kati Kalliomäki

**Uudet ihmiset ja
uudet maisemat
kiinnostavat**

Työeläkevaki

Matkalle lähtö on arkea, mutta liikkua on työ samalla voimavara tiedottaja Ulla Ahlgrenille TELA Eläketiedotuksesta. Eläkeasioista luennoiminen ei ole samojen asioiden kertausta, vaan vuorovaikutusta kuulijakunnan kanssa, aina uutta ja ainutkertaista.

TELA Eläketiedotuksen tiedottajia pyydetään puhumaan eläkeasioista työpaikoille, eläkeläisjärjestöjen tilaisuuksiin ja opintopiireihin. Ay-toimintaan liittyviä kursseja on yli puolet. Maahanmuuttajille pidettyjä luentoja eläkeasioista on kertynyt yhä enemmän.

Vuodessa tiedottajat tulevat reissanneeksi noin 1100 tilaisuuteen ympäri maata. Jokaiselle yhdeksälle tiedottajalle riittää työtilaisuuksia. Kukin heistä on erikoistunut vähän eri eläkelakeihin ja etuuksiin ja tehtäviä pyritään jakamaan sen mukaan.

Ulla Ahlgren on perehtynyt työttömyysturvaan sekä valtion, kuntien ja kirkon palveluksessa olevien eläketurvaan.

– Emme pyri olemaan kaikkietäviä. ETK:n rekistereihin emme pääse ollenkaan. Silloin kun asian selvittämiseksi tarvitaan rekisteritietoja, neuvomme asiakasta kääntymään eläkelaitoksensa puoleen, Ahlgren täsmentää.

Otekampanja sai ihmiset liikkeelle

Vuonna 2006 aloitettu kohdennettu otekampanja koski tänä vuonna 1948–1950 syntyneitä. Heille lähetettiin henkilökohtainen kutsu tiedotustilaisuuteen. Näitä järjestettiin 42 paikkakunnalla. Kutsua noudatti kaikkiaan yli 10 000 vakuutettua.

Tarkoitus on ollut luennoilla ja henkilökohtaisella neuvonnalla selkiyttää vakuutetuille joustavan eläkeiän vaihtoehtoja ja kannustaa heitä mahdollisuuksien mukaan jatkamaan työelämässä. Valtiokonttorin ja Kuntien eläkevaikutuksen edustajat ovat olleet mukana.

– Annan eläkeasiaa tulla nyt täysin palkein koulutustilaisuuksissa, kertoo TELA Eläketiedotuksen tiedottaja Ulla Ahlgren lähes tyvän eläkeajan vaikutuksesta.

Ulla Ahlgren kertoo reissanneensa näissä merkeissä Lapin läänissä Kemijärveltä Utsjolle saakka, poiketen välillä länteen Kittilän kuntaan.

Omatkin tiedot ajan tasalle

Ulla Ahlgren osallistuu ahkerasti ETK:n järjestämille kursseille pysyäkseen ajan tasalla eläkeasioissa. Apua tietojen päivitykseen saadaan myös Valtiokonttorin ja Kuntien eläkevakuutuksen asiantuntijoilta.

TELAn tiedottajat pitävät omissa piirissään yhteisiä kokoontumisia esimerkiksi uuden asian tai vaikeaksi osoittautuneen kysymyksen tiimoilta. Luentotilaisuuksissa voi joutua kiperän kysymyksen tullen palaamaan asiaan, kunhan on saanut sen tarkistettua. Ahlgren kertoo, että hän voi aivan hyvin ensin kysellä puhelinsoitolla asiaa vaikka työkaveriltaan, oli sitten ilta tai aamu.

Tarvittaessa asian saa varmistettua esimerkiksi ETK:n asiantuntijalta. Ahlgren muistelee, että nyt jo eläkkeellä oleva **Tapio Karsikas** ETK:n lakiosastolta oli 90-luvun vaikeina työttömyysaikoina aina valmis auttamaan ja asiat selvisivät.

Sähköinen viestintä laajenee

TELAn nettivideo-ohjelmien teossa ovat tiedottajat olleet tiiviisti mukana. Tähän mennessä TELAssa on tehty toistasataa kahdesta viiteentoista minuuttiin kestävästä videonauhoituksesta eläkeasioista. Tiedottajien lisäksi videoilla esiintyy muitakin asiantuntijoita. Nettiradio on työn alla ja tulossa käyttöön.

Tehtäviä TELAn tiedottajille on vuosien kuluessa luennoinnin oheen tullut lisää, sihteerin tehtäviä esimerkiksi eri työryhmissä. Ulla Ahlgren toimii mm. kuntoutustyöryhmän sihteerinä.

Tilaisuus on aina uusi

– Joku on kysynyt eikö samojen asioiden puhuminen puuduta. Asia on niin, että vaikka aihe ja faktat ovat samat, kuulijakunta ja vuorovaikutus heidän kanssaan muodostuvat aina erilaiseksi. Se tekee jokaisesta tilaisuudesta ainutkertaisen, Ahlgren vakuuttaa.

– Mielenkiintoista on myös todeta, kuinka erilaisesti eläkeasiaa ottaa vastaan ensi kertaa kuulolla oleva kuin moneen kertaan eläkeasioiden ääressä istunut.

– Kuulijoiden kysymykset ovat aina arvokasta palautetta ja luennoitsijalle kehittäviä. Moni tulee näihin tilaisuuksiin varta vasten selvittääkseen jonkin hänelle epäselvän asian.

Joskus yleisön joukosta nousee niitä, jotka nauttivat jankkaamisesta tai eri mieltä olemisesta. Ahlgren kertoo, että koulutustilaisuuksissa parhaimpia hetkiä ovat, kun kuulija kokee ahaa-elämyksen.

– Hän tulee kertomaan, että on kuunnellut vuosien mittaan monia tätä asiaa koskevia luentoja ja nyt vasta oikein käsitti, miten tämä hänen eläkeasiansa oikein menee. Oma työeläke, sen kertyminen ja määrä ovat hyvin henkilökohtaisia asioita ihmisille.

Sattumalta eläkealalle

Alun alkaen laborantiksi valmistunut Ulla Ahlgren meni mukaan 1970-luvulla oman alansa ammattiosaston ja -liiton luottamustehtäviin. STTK:n alaisten liittojen edunvalvontatehtävistä hän siirtyi Toimihenkilöjärjestöjen Sivustysliiton (TJS) opintokeskuksen kurssisihteeriksi. Tällä työkokemuksella ja monipuolisilla sidosryhmäsuhteilla oli huomattavaa käyttöä, kun hän siirtyi silloisen Eläketiedotustoimisto ETT:n tiedottajaksi vuonna 1994.

– Siellä tarvittiin lisää väkeä tiedotustehtäviin. Uudistuksia eläkelakeihin oli tullut siihen aikaan paljon. Työttömyysturva muutettiin. Siihen tuli vaikea tulevan ajan vaatimus ja 2,5 %:n karttuma 60 vuotta täyttäneille, Ulla Ahlgren muistelee.

Ansiotyön Ahlgren kertoo aloittaneensa vuonna 1967. Siitä tulee 44 vuotta yhdenjaksoista työtä 65 vuoden eläkeikään saakka, johon on enää vajaa puolitoista vuotta. Väliin jää vain yksi kolmen kuukauden äitiysloma.

Eikö reissaaminen ole missään vaiheessa tympinyt?

– Kulkea pitkin ja poikin Suomea neljänä vuodenaikana on todellinen voimanlähde, ei suinkaan rasite. Nautin maisemista eri puolilla Suomea. Matkaan on tietysti lähdeä niin pyryssä kuin auringonpaisteessa, tasaisesti kiirehtien, kun tilaisuus maakunnassa odottaa.

*Teksti: Ritva Rantanen
Kuva: Anne Iivonen*

**Vuorikiipeilyn ammattilainen
Veikka Gustafsson:**

ELÄMÄNSISÄLTÖ KUMPUAA INNOSTUKSESTA

Himalaja on maailman korkein vuoristo, ja 14 sen huippukohtaa on yli kahdeksan tuhannen metrin korkeudessa. Vuorikiipeilyn ammattilainen 41-vuotias **Veikka Gustafsson** on kiivennyt niistä yhtä lukuun ottamatta jokaiselle. Pääseminen maailman korkeimman vuoren huipulle ei ole aivan helppo juttu – samanlaisia vuoria me kaikki kohtaamme joskus myös työelämässämme ja yksityiselämässämme.

Gustafsson on myös henkilöstövalmentaja ja pidetty luennoitsija. Elämänvalmennukseksi voi kutsua Gustafssonin omintakeisella värikkäällä ilmaisulla höystettyä luentoa, jossa hän kuvakertomuksen avulla kertoo 25-vuotisen vuorikiipeilyuransa kokemuksista.

Maailman korkeimmalle huipulle ei yksikään pääse helpolla. Työtä, ponnistuksia, sitkeyttä ja hyvää onnea vaaditaan onnistuneilla retkillä. Siinä otetaan miehestä mittaa, kun kiipeilyssään aivan ylimmälle huipulle Gustafsson on kilvoitellut ilman lisäshappea, mikä lisää suorituksen haastavuutta.

Elämän isot asiat hoidetaan yhteistyönä

Gustafssonin mukaan kaikki elämän isot asiat hoidetaan yhteistyönä. Tämän on vuorikiipeilijä kantapäähän kautta oppinut. Yksin on huono edetä, tarvitaan useiden ih-

misten osaamista ja taitoja päämäärän saavuttamiseksi.

Yhteistyötä tarvittiin myös silloin, kun Gustafsson ryhmineen saavutti Himalajan kasitonisen lumihuipun, Kanchenjungan (8 586 metriä) Intian, Tiibetin ja Nepalín risteämässä.

Yhdessä tekeminen on arvo jo itsessään, ja sitä kannattaa tavoitella. Gustafssonin mukaan ei ole samantekevää, tekeekö asioita yksin vai yhdessä. Keskinäinen työnjako ja kimpassa vastuullisesti oman osuuden hoitaminen on vuorikiipeilyssä – ja muussakin tavoitteellisessa tekemisessä – tärkeää.

– Olen kokeillut huipulle kiipeämistä yksin. Ja tuon kokemuksen jälkeen minun ei tarvitse sitä enää tehdä. Opin, että yksin tästä ei tule mitään. Suorituskyvystä lähtee paljon pois, jos ei ole porukkaa tukemassa.

– Himalaja on hyvä pelialusta yhteistyötaitojen oppimisessa. Tiukassa paikassa huolehdimme toistemme kestävytydestä ja jaksamisesta. Tärkeää on, että jokainen tekee raskaimmasta osasta oman osuutensa.

Gustafsson korostaa myös oikean asenteen merkitystä työyhteisön ryhmadynamiikan toimivuudessa.

– Motivaatio, innostus ja sitoutuminen ovat perusvaatimuksia huippusuorituksen saavuttamisessa. Niitä kaikkia tarvitaan ehdottomasti, jotta työssä onnistutaan. Mutta kovempi henkinen juttu on miettiä, mitä olen valmis tekemään itse innostukseni ja motivaationi palauttamiseksi, Gustafsson toteaa.

Henkinen kunto paljastaa asenteen

Gustafsson painottaa, että elämässä tarvitaan paitsi fyysistä voimaa, myös henkistä kanttia ja mielenterveyttä vaikeuksien kohtaamiseen.

Kuvaannolliseen kieleen mieltynyt Gustafsson vertaa ihmistä tietokoneen kaksijakoisuuteen, koneen *rautaan* (keho) ja ohjelmiston *sof-taan* (mieli).

Vielä tärkeämpää kuin fyysinen kunto, on pääns kunto. Veikka Gustafsson sanoo, että vaarallisin yhdistelmä on sellainen, että kaverin rauta on timantinkova, mutta äijä kulkee tomissaan softa pehmeänä.

– Henkinen kunto osoittaa pettämättä sen, millä asenteella ryhdyin toimimaan ja mihin olen valmis venymään päämäärää kohti pyrkimässäni.

– Minun tapauksessani softan kehitys alkoi 41 vuotta sitten ja se kehitys jatkuu joka päivä. Kyllä minä olen itselleni elämässä velkaa sen, että olen innostunut. Suuri tappio on päivittäisen innostuksen menettäminen. Syytä innostuksen lopahtamiseen voi jokainen pysähtyä kysymään rehellisesti itseltään, hän sanoo.

Kaduntallaajan pihapiirin himalajat

Jokaisella on omat vuorensa voitettavinaan ja yhteisiä vuoria toistemme kanssa pakerrettavana. ”Vuori” voi olla pelkästään sekin, että rauhoittuu miettimään elämäänsä.

Oman toimintansa pohtiminen ei ole mahdollista ilman rauhoittumista, vastaa kevtäjällä polttopuukuormaa mökkisaareen ahkiolla vetävä Gustafsson kysymykseen, kuinka korkealle ”vuori” on asetettava.

Meidän kaduntallaajien himalajat ovat josain aivan muualla kuin Nepalín ja Tiibetin korkeat maisemat. Sillä ei Gustafssonin mukaan ole suuren suurta merkitystä, miten korkealle tavoitteensa asettaa. Arkisissa askareissa eteenpäin on jakettava mennä tasaisellakin taipa-

leella, edettävä askel askeleelta.

– Päämäärää kohti pääsemiseksi on välillä käännettävä taaksepäin, etsittävä turvallinen kiertoreitti ja nähtävä vaivaa tavoitetta kohti menemisessä. Vuorikiipeilyssä suurin tie ei aina ole nopein reitti, se voi osoittautua vääräksi ja kohtalokkaaksi valinnaksi.

Gustafsson kertoo, että vuorikiipeilijän hienoin hetki on palata turvallisesti alkupisteeseen, alarinteellä odottavaan perusleiriin. Jos ylhäällä huipulle päästyään riemuitsee saavutuksesta haltioituneena liian aikaisin, triumpfi kääntyy katastrofiksi.

Elämä kannattelee lastaan eteenpäin

Seuraavat vastaukset paljastavat, mikä vuorikiipeilijä Veikka Gustafssonin elämää kannattelee. Gustafsson vastaa aidosti kahteen elämän peruskysymykseen: mikä on vaikeinta itsensä voittamisessa ja milloin elämässä on otollinen aika asettaa tavoitteita.

– Vaikeinta on olla rehellinen itselleen. Se on itselleen rakentamiensa esteiden yli menemistä, ja sitä ettei pelkää itsensä kohtaamista.

Gustafssonin mukaan kehittymisen esteenä on se, että ei siedetä epävarmuutta, pelätään väärää asioita ja annetaan pelon johtaa toimintaa ja ajattelua. Myöskään tavoitteiden asettelu ei ole missään elämänvaiheessa myöhäistä.

– Itselle asetetuista tavoitteista syntyy sisältöä elämään, ja tavoitetta kohti kulkemalla ihminen toteuttaa itseään. Lapselle tavoitteet ovat luonnollinen osa biologiaa ja kehitystä. Mutta ihmisenä kehittyminen ei lopu yhteen elämänvaiheeseen.

*Teksti: Anne Iivonen
Kuvat: Veikka Gustafsson*

Mikä elämässä on tärkeintä?

Mitä työ sinulle merkitsee?

– Se merkitsee paljon, isoa osaa elämän sisällyöstä. En usko, että minun olisi mahdollista olla joutilaana ilman työtä. Työ on tärkeä siinäkin mielessä, että siinä hankkii ammattitaitoa ja osaamista.

Kuinka motivoit itsesi liikkeelle, jaksamaan arjessa?

– Koetan tehdä arjistani vaihtelevaa. Ohjeeksi riittää, ettei leipäänny ja sorru rutiineihin: joskus aloitan parran ajamisen toiselta puolelta, kuljen uusia polkuja, nautin aamukahvini eri tavalla.

– Minua motivoi paljon kilvoittelu itseni kanssa, itseni ylittämistä saan tyydytystä. Juuri nyt kiinnostaa hirveästi oppiminen, lukuharrastusteni parissa uuden löytäminen.

Mitkä asiat saavat sinut hyvälle tuulelle?

– Luonto, se on aina puhutteleva. Tällaiseen kauniiseen keväätaamun on hienoa herätä. Tietysti tulen hyvälle tuulelle mukavasta seurasta, ystävistä ja nokkelasta huumorista.

Mikä elämässäsi on tärkeintä?

– Elämässä on tärkeintä tehdä töitä mielekkyyden etsimiseksi ja löytämiseksi.

Missä tunnet olosi turvalliseksi?

– En niinkään vuoristossa, mutta luonnossa kylläkin: metsässä ja mökillä saaristossa. Olen luonnon poika ja enemmän ulkoilmaihminen kuin vuoristokiipeilijä. Koetan pitää yllä järkevää luontosuhdetta.

Menesty ryhmässä

Luentonsa aikana Veikka Gustafsson kirjasi fläppitaululle yleisön esittämiä ns. hyvän tyyppin ominaisuuksia. Seuraavassa luonteenpiirteitä, joita menetykselliseen ryhmätyöskentelyyn osallistuvilta edellytetään:

- Rehellisyyttä
- Luotettavuutta
- Oikeaa asennetta
- Huumoria
- Erilaista osaamista
- Sitoutuneisuutta
- Yhteistyötä

SAKSA

Eläkkeisiin elvytyskorotus

★ Saksan valtio korottaa eläkkeitä. Kansleri **Angela Merkel** ilmoitti maaliskuun puolivälissä, että talouden elvyttämiseksi Saksa korottaa noin 20 miljoonan eläkeläisen etuuksia. Noin joka neljäs saksalainen hyötyy elvytyksestä.

Läntisissä osavaltioissa eläkkeitä nostetaan 2,4 prosenttia, itäisissä osavaltioissa 3,4 prosenttia. Korotus lisää valtion vuosittaisia menoja 5,6 miljardia euroa.

Työ- ja sosiaaliministeri **Olaf Scholz** pitää korotuksia osoituksena Saksan eläkejärjestelmän vahvuudesta.

– Yhdysvalloissa eläkejärjestelmät ovat menettäneet miljardeja ja pakottaneet ihmiset työskentelemään pitempään. Saksan eläkeläiset voivat kuitenkin todeta, että he saavat osuutensa oman maansa vauraudesta.

Eläkkeitä korotetaan heinäkuussa, noin kolme kuukautta ennen tulevia parlamenttivaaleja.

(XE.com 16.3.2009; Bloomberg.com 16.3.2009)

ISRAEL

Valtio korvaa menetetyt säästöt

★ Israelin hallitus laati alkuvuodesta mittavan pelastuspaketin finanssikriisissä eläkesäästönsä menettäneille kansalaisilleen.

Hallituksen paketti on tarkoitettu 57 vuotta täyttäneille työntekijöille, jotka ovat vakuutettuja yksityisissä eläkerahastoissa ja joiden vakuutusten arvo on pienempi kuin 1,5 miljoonaa sekeliä (alle 300 000 euroa).

Israelin valtio sitoutuu korvaamaan vakuutusten arvonalenemisen 1.11.2008 lähtien siihen asti, kunnes vakuutetut siirtyvät eläkkeelle. Valtio korvaa yksittäisen eläkevakuutuksen tappiot 750 000 sekeliin asti.

Israelin valtiovarainministeriö arvioi, että pelastuspakettiin saattaa olla oikeutettu noin 200 000 kansalaista.

Ministeriön laskujen mukaan eläkevakuutusten pelastuspaketti voi seuraavan 13 vuoden aikana vastata arvoltaan noin 23 prosenttia maan vuotuisesta bruttokansantuotteesta.

(International Update: Recent Developments in Foreign Public and Private Pensions – February 2009)

RUOTSI

Finanssikriisi leikkaa lakisääteisiä työeläkkeitä

★ Finanssikriisi on järkyttänyt pahoin lakisääteisen Ruotsin vanhuuseläkejärjestelmän taloudellista tasapainoa.

Försäkringskassanin uudet ennusteet viitetaavat työeläkkeille ansio- ja hintatason kehityksestä riippuen 4,4 prosentin laskua.

Poliittinen keskustelu ja selvitystyö erilaisista toimenpiteistä eläkevähennyksen kompensoimiseksi on parhaillaan käynnissä. Esillä ovat olleet verotukselliset muutokset, järjestelmän tukeminen siirtämällä valtion varoja eläkerahastoihin sekä indeksin lieventäminen sen määräytymisperusteita muuttamalla.

Työeläkejärjestelmän puskurirahastojen markkina-arvo väheni vuonna 2008 noin 22 prosenttia, minkä seurauksena järjestelmä kääntyi noin 3,3 prosenttia alijäämäiseksi. Järjestelmän maksutulojen ja varallisuuden suhdetta eläkevastuisiin kuvaava tasapainoluku painui ensimmäistä kertaa alle yhden (0,9672).

Tasapainoluvulla on merkitystä eläkkeiden indeksikorotuksiin. Työeläkkeiden indeksoinnissa tulisi vuonna 2010 sovellettavaksi ansiokehitystä seuraavan tuloindeksin sijaan indeksikorotuksia jarruttava ja järjestelmän tasapainon palauttava tasapainoindeksi.

Vakuutetun omaan sijoitusvalintaan perustuvan yksilöllisen rahastoeläkejärjestelmän keskimääräinen vuosituotto oli viime vuonna -34,5 prosenttia. Tuotto oli rahastoeläkejärjestelmän historian synkin. Rahastoeläkkeen määrän muutos näkyy vakuutetulle heti, sillä eläke on täysin riippuvainen sijoitusmarkkinoiden kehityksestä.

Teksti: Mika Vidlund

(Pensionssystemets årsredovisning 2008)

AMF kritiikin kohteena

★ Ruotsalaisen AMF Pension-eläkeyhtiön johtoporras joutui alkuvuodesta julkisen arvostelun kohteeksi, kun kävi ilmi, että yhtiö jakaa henkilöstölleen bonuksia samalla kun se leikkaa asiakkailleen maksettavia eläkkeitä.

Kritiikin kohteeksi joutunut AMF:n johto piti maaliskuun puolivälissä asiasta hätäkokouksen. Tämän jälkeen yhtiö ilmoitti, että varatoimitusjohtaja **Ingvar Skeberg** ja tytäryhtiö AMF Fondersin toimitusjohtaja **Fredrik Nordström** kieltäytyvät vastaanottamasta heille tarkoitettuja vuoden 2008 bonuksia.

Peter Lindström
informaatikko
Eläketurvakeskus

Peter Lindström
informaatikko
Eläketurvakeskus

Muiden maiden eläkeasioista voit lukea myös Eläketurvakeskuksen kotisivuilta, www.etk.fi osiosta Kansainvälinen eläketieto

Lisäksi AMF:n toimitusjohtaja **Ingrid Bonde** maksaa yhtiölle takaisin hänelle aikaisemmin annetun 50 000 kruunuun bonuspalkan.

Pari päivää myöhemmin yhtiö erotti varatoimitusjohtaja Skebergin, kun kävi ilmi että tämä oli siirtänyt omia eläkesäästöjään pois AMF:stä juuri ennen kuin eläkeleikkauksista ilmoitettiin vakuutetuille.

AMF jakoi vuoden 2008 bonuksia 7,7 miljoonan kruunun edestä 84 työntekijälleen. Samalla yhtiö perustelee eläkkeiden leikkaamista sijoitustappioilla. AMF suunnittelee leikkaavaansa eläkkeitä 5-6 prosenttia.

AMF Pension on yksi Ruotsin suurimmista toimijoista eläkealalla. Yhtiöllä on 3,8 miljoonaa vakuutettua. Yhtiön omistavat työntekijöiden etujärjestö LO ja elinkeinoelämän etujärjestö Svenskt Näringsliv.

Yhtiö tekee parhaillaan selvitystä palkitsemisestaan ja palkkausjärjestelmästä. Selvitys valmistuu kesäkuun alkuun mennessä.

(DN 14.3.2009; AMF Pressmeddelanden 14.3.2009; Aamulehti 14.3.2009; SvD 18.3.2009)

TANSKA

Vaikea verokeskustelu sekoittaa eläkesuunnitelmia

★ Tanskan asiantuntijat kiistelevät uuden veron vaikutuksesta työuriin. Maan hallitus tahtoo pidentää työuria, mutta osa maan eläkealan asiantuntijoista epäilee, että uudella verolla saattaa olla päinvastainen vaikutus.

Tanskassa otettiin hiljattain käyttöön 8 prosentin erityisvero, jolla verotetaan vuosittain niitä yksilöllisiä eläkevakuutuksia, joiden arvo ylittää 38 000 euroa.

Eläkerahastojen etujärjestön Forsikring & Pensionin toimitusjohtaja **Per Bremer Rasmussen** kokee eläkerahastojen velvollisuudeksi neuvoa vakuutettuja siirtymään eläkkeelle, jos he haluavat välttää uuden veron.

Torsten Schack Pedersen Tanskan suurimmasta Venstre-puolueesta sanoo ymmärtävänsä eläkealan yritysten edunvalvontatarpeet, mutta ei näe mitään syytä perua veroa: isoista eläkevakuutuksista tulee maksaa veroa, tavalla tai toisella.

Taloustieteen professori **Torben M. Andersen** Århusin yliopistosta taas epäilee, että verouudistuksella ei ole vaikutusta eläkkeelle siirtymiseen. Andersenin mielestä verokeskustelu on jättänyt kansalaisille hyvin sekavan käsityksen asiasta.

– On valitettavaa, että ihmisillä on epä-

selvyyttä, miten vero vaikuttaa heidän eläkesuunnitelmiinsa. Asia on sekava myös siksi, että maassamme on niin erilaisia eläkejärjestelmiä. Lisäksi on hyvin valitettavaa, että asiasta kiistellään juuri nyt tilanteessa, jossa moni tekee päätöksen jatkaakko työelämässä vai siirtyäkö eläkkeelle.

(IPE 11.3.2009)

ISO-BRITANNIA

Julkisen sektorin laskentavirheet korjataan

★ Ison-Britannian valtioneuvosto Cabinet Office kertoi lopputalvesta, että osa julkisen sektorin maksussa olevista eläkkeistä lasketaan uudelleen. Kyse on noin 100 000 eläkkeensaajan etuuksista.

Cabinet Officen mukaan noin 5 000 eläkkeensaajaa on saanut liian pientä eläkettä. Tietyt eläkkeensaajat ovat saaneet liian pientä eläkettä jopa 20 vuotta. Samalla valtioneuvosto ilmoitti, että ne 95 000 eläkkeensaajaa, joille on maksettu liian suurta eläkettä, eivät joudu maksamaan rahoja takaisin.

Maan hallitus ei osaa sanoa, kuinka suurista summista on kyse. Uudet laskentatulokset ilmoitetaan eläkkeensaajille huhtikuussa.

Iso-Britannian eläkelaskennan ongelmat tulivat julkisuuteen joulukuussa, kun kävi ilmi että noin 95 000 julkisen sektorin eläkkeensaajaa on saanut liian suurta eläkettä vuodesta 1978 lähtien. Kyseiset eläkkeensaajat ovat saaneet ylimääräistä eläkettä vuosien aikana yhteensä 128 miljoonaa puntaa.

(BBC News 10.3.2009; Personneltoday.com 9.3.2009)

Inflaatio koettelee eläkeläisiä

★ Institute for Fiscal Studies -laitoksen (IFS) kyselytutkimuksen tulosten mukaan inflaatio koettelee eläkeläisiä muita kansalaisia enemmän.

IFS:n laskelmien mukaan brittiläisten eläkeläisten inflaatio oli tammikuussa 5,4 prosenttia. Samaan aikaan koko Iso-Britannian inflaatioluku oli 0,5 prosenttia.

Ikä ja varallisuus vaikuttavat merkittävästi erilaisiin inflaatiolukuihin. Yli 80-vuotaiden, köyhien eläkeläisten inflaatioluku oli kaikkein korkein, 7,6 prosenttia.

IFS:n tutkimuksessa inflaation laskemiseen käytettiin eläkeläisten tarpeisiin räätälöityä hyödykettä. Lisäksi tutkimuksessa

huomioitiin yli 60-vuotiaiden muista ikäryhmistä poikkeava ansiotaso.

(Telegraph 9.3.2009; Ageconcern.com 9.3.2009)

EU

Kyproksen ikääntyneillä suurin köyhyysriski

★ Tuoreen vertailututkimuksen mukaan Euroopan eri ikäryhmistä yli 65-vuotiailla on suurin riski tulla köyhäksi. Riski on suurin Kyproksella, Latviassa ja Espanjassa. Peräti 52 prosenttia kyproslaisista ikääntyneistä kohtaa elämässään köyhyyttä. Latviassa ja Espanjassa luku on noin 30 prosenttia.

Ikääntyneiden köyhyysriski suhteessa muun väestön riskiin on pienin Tsekin tasavallassa, Alankomaissa, Slovakiassa, Luxemburgissa, Unkarissa ja Puolassa.

Euroopan yli 65-vuotaiden alttius köyhyyteen on suurempi kuin maanosan lapsilla. Poikkeuksen muodostaa Saksa, jossa eri ikäryhmien köyhyysriskillä ei ole merkittävää eroa. Myös Ruotsissa ja Islannissa riski on pieni. Vertailun laati Itävallassa sijaitseva Euroopan sosiaali- ja hyvinvointipoliittikan tutkimuskeskus. Vertailuun käytettiin tietoa 24 EU-maasta sekä Islannista ja Norjasta. Tiedot perustuvat vuoden 2006 tilanteeseen.

Köyhyyden rajaksi tutkimuksessa määriteltiin vuositulo, joka on vähintään 60 prosenttia alle maan mediaaniluvun.

(European Centre – Policy Brief: Poverty Across Europe: The Latest Evidence Using the EU-SILC Survey; Suomen Kuvalehti 9/2009)

Tuomioistuin hyväksyy eläkkeelle pakottamisen

★ EY-tuomioistuin päätti maaliskuun alussa, että työnantajat saavat pakottaa eläkeiän saavuttaneet työntekijänsä eläkkeelle, jos menettely on osa EU:n jäsenmaiden omia sosiaalipoliittisia tavoitteita. Samalla tuomioistuin linjasi, että päätösvalta kuuluu jäsenmaiden omille tuomioistuimille.

EY-tuomioistuin ilmoitti päätöksestään tarkasteltuaan brittiläistä työoikeutta Age Concern -yhdistyksen pyynnöstä. Sen mielestä Iso-Britannian lainsäädäntö syrjii yli 65-vuotiaita työntekijöitä, sillä työnantajat voivat erottaa heidät eläkeiän saavuttamisen perusteella.

(Euobserver 6.3.2009)

Eläketurvan tutkimus suuntaa KOHTI TYÖELÄMÄTUTKIMUSTA

”Eläketurvakeskus tuottaa ymmärrettävää, käyttökelpoista ja laajasti hyödynnettävää asiantuntijatietoa eläketurvan arviointiin ja kehittämiseen.”

Oheinen lainaus on peräisin Eläketurvakeskuksen strategiasta. Lauseen sisältö ei kuitenkaan ole itse valittua, vaan tutkimustoiminta on Eläketurvakeskuksen lakisääteinen tehtävä. Täten tutkimuksen luontevaksi tavoitteeksi nousee konkreettisen, eläkejärjestelmälähtöisen ja päätöksenteolle eväitä antavan tiedon tuottaminen.

Tutkimusosasto on menneen nelivuotisjakson päätteeksi ja alkavan jakson pohjustukseksi kutsunut tänä keväänä seminaareihinsa laajaa esiintyjä- ja kuulijakuntaa. Jokaisen tapaamisen aihe on esitelletty talon oma tutkija, mutta ääneen on kutsuttu myös muiden tutkimusinstanssien huippunimiä kommentoimaan tehtyä työtä ja antamaan eväitä tuleviin painopisteisiin.

Yksi ajankohtaisimmista tutkimusseminaareista käytiin heti hallituksen ja työmarkkinakentän kuuluisan eläkekiistan päätteeksi maaliskuun alkupuolella. Seminaarin aihe oli Työssä jatkaminen ja eläkkeelle siirtyminen. Eläketurvakeskuksessa tehtyä tutkimusta esitteli tutkimuspäällikkö **Eila Tuominen** ja kommentaattoreina kuultiin Kevan tutkimus- ja kehittämisjohtajaa **Pauli Formaa** sekä VATTin ylijohtajaa **Seija Ilmakunnasta**.

Eri menetelillä samansuuntaisia tuloksia

Työssä jatkamiseen ja eläkkeelle siirtymiseen liittyvää tutkimusta on tehty Eläketurvakeskuksessa sekä ennen että jälkeen vuoden 2005 eläkeuudistuksen. Kun Eila Tuominen ryhtyy luettelemaan menneitä kautta, kuulija melkein hengästyy:

– Tutkimustyössä on käytetty erilaisia menetelmiä ja aineistoja. Joukkoon mahtuu niin laajoihin rekisteriaineistoihin perustuvia tutkimuksia kuin kysely- ja haastattelututkimuksiakin. Lisäksi työssä jatkamista on sovellettu taloustieteellisiin malleihin ja aihetta on sivuttu PTS-mallilaskelmissa. Myös ulkopuoliseen asiantuntijatietoon perustuvia arvioita on haettu ja tehty rekistereihin perustuvaa tilastoseurantaa.

Mitä sitten kaiken tämän tutkimuksen perusteella tiedetään?

– Vaikka tutkimukset on tehty eri menetelmin, tulosten suunta on sama eli vaikutukset työssä jatkamiseen ovat positiivisia. Tosin lyhyellä aikavälillä suuria vaikutuksia on turha hakea, Tuominen vastaa.

– Taloustieteeseen pohjaavien tutkimusten perusteella voidaan todeta, että vuoden 2005 eläkeuudistus on oikean suuntainen, mutta riittämätön, hän jatkaa.

Kiistanalainen kannustinkarttuma

Eniten keskustelua on herättänyt kannustinkarttuma. Sen vaikutusta työssä jatkamiseen on sekä kiiteltä että epäilty.

– Taloustieteellisten tutkimusten mukaan kannustinkarttumalla ei ole juuri vaikutusta eläkkeelle siirtymiseen.

– Mutta kysely- ja haastattelututkimuksien mukaan kannustinkarttuman vaikutus on positiivinen, vaikkei kovin suuri. Ja mitä lähempänä eläkeikää henkilöt ovat, sitä enemmän korotettu karttuma kiinnostaa, Tuominen jatkaa.

Seurantatutkimuksen mukaan kannustinkarttuma on osaltaan vaikuttanut tosiasialliseen eläkkeelle siirtymiseen 63 vuoden iän jälkeen.

– Selvää joka tapauksessa on, ettei kannustinkarttuma yksin riitä, vaan tarvitaan myös muita toimenpiteitä.

Työelämän laadulliset kysymykset mukaan

Taloustieteellisen tutkimuksen saralta voidaan Tuominen mukaan vetää johtopäätöksiä, että ainakin ikärajamuutoksilla on vaikutusta eläkeiän nousuun. Näin kertovat esimerkiksi tutkimukset työttömyysputken ja työkyvyttömyysväylien käytöstä.

– Näihin eläkeuotoihin liittyy taloustieteen arvioissa voimakkaita kannustimia varhaiseen eläkkeelle jäämiseen.

Kokonaisuus on kuitenkin monisäikeinen vyyhti. Tuominen mukaan tehdyllä tutkimuksella on saatu runsaasti tietoa joustavasta eläkeiästä, taloudellisista kannustimista ja niiden vaikutuksista työurien piteneeseen.

– Näin ollen tulevaa tutkimusta päästään peilaamaan ensimmäisiin vaikuttavuusanalyysiin, hän toteaa.

Työntekijöitä ja työnantajia koskevat tulokset ovat pääosin uudistusta edeltävältä ajalta. Nyt olisi Tuominen mukaan mielenkiintoista tietää, ovatko näkemykset joustavasta eläkeiästä muuttuneet uudistuksesta saatujen kokemusten perusteella.

Työhön ja työoloihin liittyvillä tekijöillä on tutkimusten mukaan selvästi merkitystä työurien pidentymisessä. Siksi tulevaisuudessa voisikin kiinnittää huomiota työelämän laadullisiin kysymyksiin. Yhteys työelämän tutkimukseen voisi Tuominen mukaan olla tiiviimpää.

– Lisäksi näkökulmaa voisi siirtää aiempaa enemmän koko työuraan, ei pelkästään sen loppupäähän, hän lisää.

Teksti: Kati Kalliomäki

Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaarisarja on tältä keväältä päättynyt. Eläketurvasta tehtyä tutkimusta ovat esitelleet Eläketurvakeskuksen tutkijat. Omissa seminaariosioissaan esiteltiin:

- eläketurvan rahoitusta
- eläkeläisten toimeentuloa
- työssä pysymistä ja eläkkeelle siirtymistä
- kansainvälistä eläkepolitiikkaa
- työkykyä ja kuntoutusta.

Erityistä tämän kevään seminaarisarjalle on ollut se, että esityksiä kommentoivat alan ulkopuoliset tutkimuksen huippunimet. Näin syntyneellä dialogilla on haettu aineksia seuraavan ohjelmakauden valmisteluun.

Kevään seminaariohjelmaan ja esityksiin voi tutustua osoitteessa www.etk.fi -> tutkimus.

Pauli Forma, Keva:

“Innovatiivisia ratkaisuja etsimään”

► Kevan tutkimus- ja kehittämisjohtaja Pauli Forma tukee Eläketurvakeskuksen tavoitetta lähentyä muuta työelämä tutkimusta.

– Tutkimuksen painopistettä tulisi siirtää lähemmäksi yritysten, siis työnantajien, ikäpolitiikkaa. Sellaiset tekijät, kuten osaamisen kehittäminen ja työterveyshuolto, nousevat keskiöön.

Tarkasteluun tarvittaisiin Forman mielestä entistä herkempiä mittareita ja kenties barometrityyppistäkin menetelmää.

Forma näkisi mielellään eläketurvan tutkimuksessa käytettävän aiempaa useammin laadullisia menetelmiä. Eläkepäätökset kun lopulta syntyvät yksilötasolla.

– Lisäksi toivoisin tarkempaa analyysiä toi-

mialakohtaisista ja ammatillisista erityispiirteistä sekä työmarkkinasektoreiden erityispiirteistä.

Forma nostaa käsittelyyn innovatiivisuuden käsitteen. Hän onnistuu konkretisoimaan nykyään niin muodikkaan vaatimuksen olla innovatiivinen.

– Aina on syytä miettiä, mitä uutta tutkimus voisi tuoda mukanaan. Esimerkiksi yleisesti tiedetään, että työssä jaksetaan ja ehkä jatketaan, jos esimiehen kanssa asiat hoituvat hyvin. Mutta aivan kaikki työyhteisössä voivat omalta osaltaan rakentaa työssä jatkamista edistävää ilmapiiriä. Tarvitaan työyhteisöaitoja sekä esimiehiltä että muilta työntekijöiltä.

Seija Ilmakunnas, VATT:

“Tutkimusinstanssien yhteistyötä tiivistettävä”

► Myös VATTin ylijohtaja Seija Ilmakunnas kääntäisi tutkimuksen katsetta entistä enemmän kohti yksilöitä ja yrityksiä.

– Eläkepolitiikan rajoitukset ja joustavan eläkeiän vaikutukset toteutuvat käytännössä juuri työntekijän ja työnantajan käyttäytymisessä, hän toteaa.

Tutkimuksen suuntaamista työelämään perusteleekin, että eläketutkimuksen poliittikarelevanssi on Ilmakunnaksen mielestä entistä enemmän kasvanut.

– Aihepiiriä kohtaan on kasvavaa kiinnostusta myös muissa tutkijapiireissä. Näihin on mielekästä tutustua, sillä sieltä saattaa löytyä erilaisia vahvuuksia esimerkiksi mallien, aineistojen ja metodien suhteen. Kaiken kaikkiaan on hyvä, että tutkimusta tehdään muuallakin. Elä-

keturvakeskuksella on tässä suhteellinen etu yhteistyön tiivistäjänä.

– On myös syytä olla kiinnostunut niistä yhteyksistä, joita eläkepolitiikalla on työelämän kehittämiseen ja laatuun. Työurien piteneminen voi tuoda mukanaan myönteisiä asioita. Kiinnostus ikäänntyneen työvoiman rekrytointiin ja heidän kouluttamiseensa työpaikoilla voi kasvaa. Niin ikään on mielenkiintoista seurata, vaihtavatko varttuneemmat palkansaajat työpaikkaa entistä halukkaammin.

Nykyinen eläkeuudistuksen vaikuttavuus tutkimuksen tarjonta ei Ilmakunnaksen mukaan ehkä täysin vastaa kysyntää. Hän toteaa, että reformivaikutuksen eristäminen muusta maailman menosta onkin haastava tutkimustehtävä.

Eläkesäätiöt ja -kassat myöntämään maksuperusteista lisäeläkettä

► Henkivakuutusyhtiöiden ryhmäeläkevakuutusten rinnalle tulevat eläkesäätiöiden ja eläkekassojen uuden tyyppiset, kollektiiviset lisäeläkejärjestelyt. Uuden lain myötä eläkesäätiöt ja eläkekassat voivat tarjota maksuperusteisia, tietyille työntekijä- tai ammatinharjoittajaryhmälle suunnattuja lisäeläkejärjestelyjä.

Huhtikuun alusta voimaan tulleen lakiuudistuksen myötä eläkesäätiöt ja eläkekassat saatetaan kilpailullisesti yhdenvertaiseen asemaan suomalaisten henkivakuutusyhtiöiden ja ulkomaisten toimijoiden kanssa.

Maksuperusteisessa järjestelyssä etuudet määräytyvät järjestelyyn suoritettujen vakuutusmaksujen perusteella vähennettynä kertyneiden varojen hoitokuluilla sekä lisätyn maksujen sijoittamisesta saaduilla nettotuotoilla. Järjestely voidaan tehdä myös sijoitussidonnaisena, jolloin järjestelyyn liittyvät etuudet on sidottu tiettyjen sijoituskohteiden arvon kehitykseen.

Lakiuudistuksen myötä maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä varten perustettavan eläkesäätiön voivat perustaa myös työnantaja ja vakuutetut yhdessä. Tarkoituksena on vahvistaa vakuutettujen vaikutusmahdollisuuksia erityisesti eläkesäätiön perustamisvaiheessa.

Lakiuudistukseen sisältyy myös mahdollisuus järjestää vapaaehtoinen, etuusperusteinen lisäeläkejärjestely.

Työnantajan Kela-maksu alenee ja poistuu

► Kaikkien työnantajien kansaneläkemaksu aleni 0,801 prosenttiyksikköä huhtikuun alusta. Maksu poistuu käytännössä kokonaan alimpaan maksuluokkaan kuuluvilta yksityisiltä työnantajilta. Maksun alennus koskee myös kuntia ja muita julkisen alan työnantajia. Alennettua maksua maksetaan huhtikuusta joulukuuhun 2009 maksettavien palkkojen perusteella.

Valtion perusrahoitusosuutta kansaneläkeistä korotetaan samalla 53 prosentista 76 prosenttiin. Lait ovat voimassa vuoden 2009 loppuun.

Vuoden 2010 alusta kansaneläkemaksu on tarkoitus poistaa pysyvästi. Lait ovat osa hallituksen sopimaa talouden elvytyspakettia. Tarkoitus on, että kansaneläkkeiden kestävä rahoitus turvataan jatkossa pysyvällä tavalla.

Valtiokonttorin eläkeasioiden käsittely Kevään 2011

▶ Valtiokonttorin henkilöasiakkaita koskevien eläkeasioiden käsittelyn siirtämistä Kuntien eläkevakuutukseen valmistellaan toteutuvaksi vuonna 2011. Samassa yhteydessä näitä asioita Valtiokonttorissa hoitava henkilöstö siirtyy Kuntien eläkevakuutuksen palvelukseen.

Valtiokonttorin hoitamiin eläkkeiden toimeenpanotehtävien siirtämistä valmistellaan yhteistyössä Kuntien eläkevakuutuksen, Valtiokonttorin ja valtiovarainministeriön kesken. Tavoitteena on edetä valmistelussa kevään aikana niin, että hallituksen esitys tarvittavista lainmuutoksista saadaan eduskunnan käsiteltäväksi alkusyksystä.

Valtiokonttorin aloitteesta tehty selvitystyö on sujunut hyvässä yhteistyössä. Siirto tulee tehostamaan julkisen sektorin eläketurvan toimeenpanoa ja alentamaan eläketurvan hoidosta aiheutuvia kustannuksia, kun vältytään päällekkäisiltä järjestelmäinvestoinneilta. Julkinen sektori järjehtää työeläkeasioiden hoitoa. Toiminnan kokoamisella saadaan mittavia volyyymi-, kustannus- ja asiakashyötyjä.

Valtiokonttorista ollaan siirtämässä Kuntien eläkevakuutukseen valtion eläkejärjestelmän henkilöasiakkaita koskevat tehtävät ja toimivalta. Siirto koskee noin 180 000 vakuutetun ja lähes 300 000 eläkkeensaajan eläkeasioita.

Eläkkeiden rahoitukseen liittyvät ja muut työnantaja-asiakkaisiin kohdistuvat palvelut jäisivät edelleen Valtiokonttoriin. Siirto ei vaikuttaisi myöskään eläkkeiden rahoitukseen eikä eläkevarojen sijoittamiseen. Valtion työntekijöiden eläkepalveluiden odotetaan nopeutuvan ja paranevan, kun Kuntien eläkevakuutuksen sähköiset palvelut saadaan myös heidän käyttöönsä.

Osasairauspäivärahasta myönteisiä kokemuksia

▶ Kelan tutkimusosasto ja Työterveyslaitos selvittivät osasairauspäivärahaa saaneiden henkilöiden kokemuksia kyselytutkimuksella. Suurin osa kyselyyn vastanneista koki etuuden hyödylliseksi ja kertoi sen edistäneen heidän toipumistaan. Osasairausvapaa on yksi keino, jolla voidaan lisätä työelämän joustavuutta ja edistää työhyvinvointia.

Osasairauspäiväraha on ollut Suomessa käytössä yli kahden vuoden ajan. Sen tarkoituksena on tukea sairauslomalla olleen työhön paluuta mahdollistamalla siirtymävaiheessa osa-aikainen työnteko. Tähän mennessä etuut-

ta on käytetty selvästi vähemmän kuin etukäteen arvioitiin.

Osasairauspäivärahan perusteena olivat yleisimmin mielenterveyden häiriöt (36 %) ja liikuntaelinsairaudet (36 %).

Osasairauspäiväraha näyttää täyttäneen tehtävänsä siltä osin, että vastaajat kokivat sen edistäneen toipumista ja suurin osa heistä palasi kokoaikaiseen ansiotyöhön osasairauspäivärahakauden jälkeen. Nämä tavoitteet toteutuivat sitä paremmin, mitä lyhyempi oli osasairauspäivärahaa edeltänyt kokoaikainen sairauspoissaolo. Kasvainten tai vammojen perusteella osasairauspäivärahaa saaneet palasivat kokoaikatyöhön useammin kuin muut.

Tulokset viittaavat siihen, että monissa sairauksissa etuuden nykyinen enimmäiskesto, 72 päivää, on riittävä. Sen sijaan pitkäaikaisista sairauksista ja esimerkiksi mielialahäiriöistä toivuttaessa osasairauspäivärahan jatkaminen saattaisi olla hyödyllistä.

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kaikki vuoden 2007 jälkimmäisellä puoliskolla osasairauspäivärahaa saaneet 1016 henkilöä. Heistä 64 % vastasi kyselyyn. Tutkimuksessa hyödynnettiin kyselytietojen lisäksi sairauspäivärahakausia koskevia rekisteritietoja. Tutkimuksen tulosten mukaan osasairauspäivärahaa saaneiden joukko on Suomessa samankaltainen kuin muissa Pohjoismaissa. Tutkimuksen otokseen kuuluneista 71 % oli naisia ja tutkittavien keski-ikä oli 48 vuotta.

Solvenssi II –direktiivistä sopimus

▶ Vakuutusalan vakavaraisuusmääräyksiä Euroopan tasolla yhtenäistävästä Solvenssi II -direktiivistä on päästy sopimukseen EU:n jäsenmaiden pysyvien edustajien komiteassa. Euroopan parlamentin äänestykseen direktiivi edennee huhtikuussa ja se siirtyy EU:n valtiovarainministerien Ecofin-neuvoston päätettäväksi toukokuussa.

Solvenssi II -direktiivin tarkoitus on uudistaa vakuutusyhtiöiden vakavaraisuusmääräyksiä niin, että ne jatkossa pohjautuvat entistä tarkemmin vakuutusyhtiöiden todellisiin riskeihin.

Solvenssi II -järjestelmä on yhtenäinen koko EU:n alueella ja sen tarkoitus on parantaa vakuutettujen turvaa ja myös tehostaa kilpailua sisämarkkinoilla. Nykyisin EU-maissa voidaan käyttää räätälöityjä vakavaraisuusvaatimuksia, jotka poikkeavat toisistaan.

Tarkastelussa monikulttuuriset työpaikat

▶ Työterveyslaitoksen, Kuntoutussäätiön ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tekemässä esiselvityksessä kartoitettiin maahanmuuttajien kotoutumista koskevien tutkimusten ja tilastojen keskeisimmät tulokset, sekä uudet tutkimus- ja kehittämiskohteet.

Suomessa suurimmat maahanmuuttajaryhmät ovat venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset, somalialaiset ja kiinalaiset. Ulkomaalaisia tulee Suomeen perhesyiden vuoksi, paluumuuttajina, turvapaikanhakijoina, pakolaisina ja työn takia. Mukana on korkeasti koulutettuja erityisosaajia, mutta myös luku- ja kirjoitustaidottomia, joiden materiaaliset olosuhteet ovat usein heikot.

Monikulttuuristen työorganisaatioiden määrä on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Monen maahanmuuttajan työ ei vastaa koulutusta, palkkataso on alhainen ja työssä etenemisessä voi olla ongelmia.

Tulevaisuudessa on tärkeää seurata maahanmuuttajien työolojen, -hyvinvoinnin ja -terveyden kehitystrendejä sekä tutkia, miten monikulttuuristen työyhteisöjen toimintaa voidaan tukea. On myös selvítettävä, millaista on toimiva työvoimapolitiittinen kielikoulutus ja miten työllistymisen tukemisen keinot siirrettäisiin käytäntöön tehokkaammin.

Toinen maahanmuuttajasukupolvi on siirtymässä koulutukseen ja työelämään.

Kelan sanomien tilalle Elämässä – Mitt i allt

▶ Kelan sanomien ja FPA-bladetin tilalle on syntynyt uusi lehti: Elämässä – Mitt i allt. Suomenkielisille jaettu Kelan sanomat ja ruotsinkielisille jaettu FPA-bladet yhdistyivät kaksikieliseksi lehdeksi.

Kela julkaisee asiakaslehteä neljä kertaa vuodessa. Lehti käsittelee sosiaali- ja terveysturvaa ja se jaetaan jokaiseen kotiin neljästi vuodessa: maaliskuussa, toukokuussa, syys- ja marraskuussa.

Lehden päätoimittaja **Seija Kauppinen** toteaa, että lehden nimi ilmentää sitä, miten Kela on mukana kaikkien elämässä, arjen puuhien keskellä. Päätoimittajan mukaan lehti uudistuksen tavoitteena on saada asiakaslehdelle myös uusia lukijoita, erityisesti nuoria ja lapsiperheitä.

Valvoja tiivistää eläkelaitosten seurantaa

▶ Lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien eläkelaitosten sijoitustoimintaa ja vakavaraisuutta koskevien säännösten muuttaminen on aiheuttanut uusia seurantarpeita. Niin ikään alenevat omaisuusarvot ja rahoituskriisin leviäminen reaalityöeläkelaitosten on lisännyt tarvetta valvottavien entistä tiiviimpään seurantaan. Näistä syistä Finanssivalvonta tiivistää eräiltä osin eläkesäätiöiden ja -kassojen raportointitietoa valvojalle.

Tiivistetyllä säännöllisellä raportoinnilla pyritään myös vähentämään tarvetta valvottaville tehtäviin erilliskyselyihin.

Muutoksen jälkeen kaikkien TyEL-laitosten vakavaraisuusraportointi tapahtuu kolmen kuukauden välein.

Kevan Sirpa Salmiselle kuntouttajamitali

▶ Kuntoutussäätiön hallituksen vuosittain jakama kuntouttajamitali myönnettiin Kuntien eläkevakuutuksen kuntoutuspäällikkö **Sirpa Salmiselle**. Hän on toiminut koko mittavan työuransa ammatillisen kuntoutuksen parissa.

Kuntouttajamitali myönnetään vuosittain tunnustuksena kuntoutuksen hyväksi tehdystä merkittävästä toiminnasta. Mitalin saajan toiminnan on oltava ainutlaatuisuudeltaan, esimerkillisyydeltään sekä toiminnan laajuuden, vaikuttavuuden tai uutuuden suhteen merkittävästi Suomen kuntoutustoimintaa edistävää.

Sirpa Salmisen osaamista ja tietämystä arvostetaan laajalti työeläkesektorilla ja sen ulkopuolella ammatillisen kuntoutuksen kysymyksissä. Lisäksi Sirpa Salmisella on harvinainen kyky yhdistää työssään sekä järjestelmien edellyttämä hallinnollinen ote että asiakkaiden arkitodellisuuden ymmärtäminen. Kuntoutusyksikön johtajana hän on osoittautunut esimerkilliseksi esimieheksi.

Australian ja Suomen sosiaaliturvasopimus voimaan

▶ Australian kanssa on käyty sosiaaliturvasopimusneuvotteluja pitkään. Kahdenvälinen sosiaaliturvasopimus Suomen kanssa on nyt valmistunut ja tulee näillä näkymin voimaan 1.7.2009.

Yksi sosiaaliturvasopimusten tarkoituksista on taata eläkkeiden vastavuoroinen maksaminen sopimusmaasta toiseen.

Australian asumisperusteinen vanhuuseläke (Age pension) voidaan myöntää Suomessa asuvalle henkilölle, ja vastaavasti Suomen kansaneläkejärjestelmän vanhuuseläkkeen myöntäminen Australiassa asuvalle on mahdollista

sosiaaliturvasopimuksen valmistuttua.

Suomen työeläke on voitu maksaa Australiassa asuville jo nykyisen työeläkelainsäädännön perusteella. Sosiaaliturvasopimus helpottaa työeläkettä hakevien asemaa, koska hakijan apuna ovat viranomaistahot, joiden kautta hakuprosessi etenee.

Sopimuksessa on myös selkeytetty ns. lähetettyjä työntekijöitä koskevia määräyksiä.

Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos antavat tarkemmat tiedot sopimuksen soveltamisesta ja Australian eläkkeen hakemisesta keväen aikana.

NIMITYKSET

Eläketurvakeskus

KM, henkilöstönkehittämispäällikkö **Minna Kurttila** on nimitetty 1.4. perustettuun henkilöstö- ja koulutusosaston uuteen kehitys- ja koulutusyksikköön.

Eläke-Tapiola

OTK **Roope Noronen** on nimitetty osastopäälliköksi laki- ja ratkaisuosastolle.

Merkonomi **Maarit Wright** on nimitetty palvelupäälliköksi laki- ja ratkaisuosastolle.

VN, VTS **Merja Heikkilä** on nimitetty palvelupäälliköksi laki- ja ratkaisuosastolle.

OTK **Sari Läntinen** on nimitetty laki- ja ratkaisuosastolle lakimieheksi. Aikaisemmin Läntinen on työskennellyt Eläketurvakeskuksessa.

DI, KTM **Markus Patola** on nimitetty analyttikoksi sijoitustoimintaan. Patola keskittyy työssään sijoitustoiminnan riskianalyysiin ja raportointiin.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonnan (Fivan) johtokunta on nimitänyt osastopäälliköiksi seuraavat:

KTM **Leena Kallasvuo** instituutiovalvonnan osastopäälliköksi

OTK, KTM **Jarmo Parkkonen** markkina- ja valvonnan osastopäälliköksi

OTK **Erja Rautanen** menettelytapavalvonnan osastopäälliköksi

KTT **Jukka Vesala** riskienvalvonnan osastopäälliköksi

Osastopäälliköt on nimitetty tehtäviinsä viideksi vuodeksi. Nimitykset tulevat voimaan, kun lopullinen organisaatio on muodostettu. Osastopäälliköt raportoivat johtaja **Anneli Tuomiselle**.

Veritas Eläkevakuutus

Marjaana Vuorinen on nimitetty asiakaspalvelupäälliköksi eläkepalveluihin. Vuorinen vastaa eläkepalvelujen eläketiimin toiminnasta.

Henkilöstöasiantuntija **Niina Heinonen** on nimitetty henkilöstöosastolle henkilöstötiimin tiiminvetäjäksi. Heinonen vastaa tiiminvetäjän tehtävien ohella operatiivisista henkilöstöasioista.

Minna Kullas on nimitetty koulutuskoordinaattoriksi henkilöstöosastolle. Kullas vastaa yhtiön koulutuskonseptin kehittämisestä mukaan lukien sekä sisäiset että ulkoiset kohderyhmit.

Kuntien eläkevakuutus

Kimmo Puurunen on nimitetty järjestelmäasiantuntijaksi tietohallinto-osaston teknologiayksikköön.

Varatuomari **Tapio Olhava** on nimitetty salikunhoitajaksi sijoitusosaston vaihtoehtoisten sijoitusten yksikköön.

VTM **Anni Aaltonen-Mäkelä** on nimitetty kouluttajaksi Työntantajapalveluiden asiakaskoulutusyksikköön.

Asianosaisella on asiaa

”Pelkään, että tämänkin laman maksumiehiksi joutuvat eläkeläiset. Niinhän kävi 1990-luvun lamassakin. Eläkeläisiä verotettiin kovasti ja sairausvakuutusmaksukin kolminkertaistui. Laskin, että minun kohdallani noin yhden kuukauden eläke meni vuodessa ”lamatalkoisiin”. Nythän verotus on aika kohdallaan – lähes oikeudenmukaisella tasolla. Tämän vuoden alusta työeläkkeet nousivat 4,95 prosenttia.”

”Asun Helsingin Itä-Pasilassa ja johdan Pasilan eläkkeensaajia. Yhdistyksessä on 172 jäsentä. Kuulun myös Tieseniorit ry:hyn ja on sen varapuheenjohtaja.”

”Perhepiirissä minulla on Raija-vaimoni kanssa kaksi tytärtä, kaksi tyttärentytärtä ja yksi tyttärentyttärentytär.”

”Sukumme nuorimmainen on vajaat kolme vuotta. Perhe muutti Hämeenlinnaan. Toivoisin, että he asuisivat tässä lähempänä. Olemme silloin tällöin lapsenvahteina. Se on ihan kivaa, mutta kyllä nuorimmainen osaa ukkia juoksupuuta. Olen ihan uupunut hoitohomman jälkeen.”

”Minä olin työssä Uudenmaan tiepiirissä lii-

kennesuunnittelijana. Valtion eläkeikä oli tuolloin 63 vuotta. Aikaisemminkin olisin päässyt eläkkeelle ja saanut siitä vähän rahaakin. Laskin, että aikaisemmin ei kannattanut jäädä. Silloin eli vuonna 1998 ei ollut puhuttakaan, että jatkaisi työelämässä. Läksin siis eläkkeelle ja tein konsulttina töitä samalle työnantajalle parin vuoden ajan. Ennen eläkkeelle lähtöäni työilmapiiri oli huonontunut, ja koko ajan tehtiin organisaatiomuutosta.”

”Eläkkeiden ostovoima on vähentynyt tun-
tuvasti yhdentoista vuoden aikana. Eläkkeeni oli alkuaan 66 prosenttia palkasta. Nyt määrä on pudonnut noin 50 prosenttiin palkasta. Taitettu indeksi on vaikuttanut. Elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet esimerkiksi viime vuonna noin 10 prosenttia.”

”Olen kerännyt tietoja näistä paljon puhutuista eläkkeiden korotuksista. Esimerkiksi vuonna 2005 eläkkeitä ei korotettu nimeksikään eli korotus oli alle prosentti. Yleensä korotukset ovat olleet 1 ja 2 prosentin välillä ja vuosina 2007 ja 2008 vähän yli 2 prosenttia. Palkat ovat nousset selvästi enemmän eli 3-4

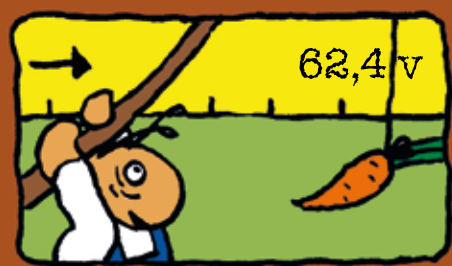
prosenttia. Vuonna 1977 tuli voimaan ns. puoliväli-indeksi, jossa sekä palkkojen että hintojen vaikutus on puolet. Vuonna 1996 tuli tämä taitettu indeksi eli 20/80. Se kohtelee eläkeläisiä mielestäni epäoikeudenmukaisesti.”

”Työntekijät ja työnantajat ovat maksaneet työeläkkeet. Ihmettelen, miksi eläkeläisiä ei ole esimerkiksi päättämässä työeläkevarojen sijoittamisesta. Työeläkevarojahan oli jo 120 miljardia ja nyt niistä on hävinnyt jo 20 miljardia. Eläkeläisedustajien kuuluisi olla päättämässä rahojen käytöstä ja valvonnasta. Miksi näin ei ole?”

”Meille tulisi säätää erityinen vanhustenhuoltolaki ja taata riittävät voimavarat vanhusten hoitoon. Kunnat velvoitettaisiin lainvoimalla huolehtimaan paremmin vanhuksistaan. Tällä hetkellä olen huolissani tulevaisuudesta.”

Antti Salmisen ajatuksia koosti toimittaja Pirkko Jyväkorpi

Yhdyskunta

www.tahrikuvio.fi

Suomalaisten työurat kolmen vuoden kasvuun vuoteen 2025 mennessä.

Social security reforms proposed

► Towards the end of January the central labour market organisations presented their suggestions for changes to the social security system, including pensions. A couple of weeks later the government countered by presenting its proposal to raise the lower age limit for the flexible retirement age from 63 to 65 years.

The suggestions of the labour market organisations included an increase of the earnings-related pension contribution, an increase of the age limit for the part-time pension, an increase of the age limit for the unemployment pathway to retirement, and an alleviation of the situation of disability pensioners as regards the application of the life expectancy coefficient. The abolishment of the employers' national pension contribution was also proposed.

After a lively debate the Government abandoned its plans to increase the retirement age. Agreement was reached between the labour market organisations and the Government that more detailed proposals for change of the social security system would be prepared on the basis of the original suggestions of the labour market organisations and that a working group with wide representation would be set up to carry out this task.

The agreement between the labour market organisations and the government states as its objective to raise the effective retirement age by at least three years by 2025.

The agreement focuses on both the beginning and the end of the working career. Namely, it calls for measures to lower young people's age of entry into the labour market by both reducing the age at which students enter higher education and reducing the amount of time third level students spend at their studies as well as for measures to encourage people to stay on at work for longer. Measures are also proposed to maintain and improve people's functional and work ability, to shorten people's unemployment spells and to improve well-being at work. In other words, the number of years people spend in the labour market should be increased.

Indexation secures the value of pensions

► A recently published report describes the history of the indexation of earnings-related pensions.

The indices are linked to the pension scheme

as a whole, since they affect pension levels, pension expenditure and pension contributions. Index adjustments are used to retain the value of accrued pension rights. The pensionable earnings are also index-adjusted, as are pensions in payment.

In connection with the 2005 pension reform the indexation was also changed. The wage coefficient is used to adjust pensionable earnings. In the wage coefficient the change in earnings level has a weighting of 80 per cent and the change in price level a weighting of 20 per cent. All pensions in payment are adjusted in line with the earnings-related pension index. In the earnings-related pension index the change in earnings level has a weighting of 20 per cent and the change in price level a weighting of 80 per cent.

The indicators used are the official price and earnings level indices of Statistics Finland. The earnings-related pension index and the wage coefficient are confirmed by the Ministry of Social Affairs and Health, and the adjustments are carried out annually at the beginning of January.

The index adjustments are financed from pension contributions levied the same year, and funded pension assets are not used.

This fact is worth keeping in mind when requesting a return to the indexation system used before the 2005 pension reform, when the indices used were the index for persons of working age, with a weighting of 50 per cent for the change in earnings level and 50 per cent for the change in prices (hence also called fifty-fifty index), and the index for persons of retirement age, with the same weightings as the new earnings-related pension index. The index for persons of working age was used both to adjust pensionable earnings and also the pensions in payment of persons who had not reached retirement age. The index for persons of retirement age was used to adjust the pensions in payment of persons who had reached retirement age.

A return to the fifty-fifty index would increase the pension level, but it would also considerably increase pension expenditure. If the fifty-fifty index were reintroduced instead of the earnings-related pension index, the pension expenditure of the whole scheme due to such an index change would increase by two percentage points in relation to the wage sum.

The report also includes a comparison of the indexation of pensions in 31 countries.

Supervision of insurance obligation

► Last year the supervisory measures of the Finnish Centre for Pensions managed to detect uninsured wages of 57 million euros and 7,500 uninsured employees. The numbers nearly doubled from the year before.

The improved results are probably partly a consequence of register comparisons of taxation data and data of the earnings-related pension scheme as well as increased cooperation with other authorities, for instance the tax authorities, the police, the occupational safety and health authorities and the Unemployment Insurance Fund.

Even though the supervisory measures are carried out afterwards, they are very broad in scope.

The improved effectiveness of the supervisory measures has also been made possible by the new Employees Pensions Act, which took effect from the beginning of 2007. Following the introduction of the Act the general supervision of earnings-related pension insurance was concentrated to the Finnish Centre for Pensions and secured the Finnish Centre for Pensions sufficient access to data.

The supervisory measures to monitor that self-employed persons take out statutory pension insurance have functioned as a model for the revised supervisory arrangement to monitor that the employers take out statutory pension insurance for the employees.

Furthermore, since 1996 new employers and self-employed persons have received information letters, which explain the obligations related to pension insurance. Thus practically every new employer and self-employed person is aware of how pension insurance matters should be handled. Each year a good 40,000 such letters are sent out. The letters clearly help to reduce the number of cases of neglect due to ignorance, and thus the resources may be concentrated on the investigation of cases of real neglect.

Even the improved supervisory measures do not, however, completely prevent cases of neglect, but the increased risk of getting caught affects people's attitudes.

Eläketurvakeskuksen JULKAISUJA

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT OVAT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI
JULKAISUJA VOI MYÖS TILATA PAPERIVERSIONA OSOITTEESTA AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI (TAI VAIHDE 010 7511)

TILASTORAPORTTEJA

Yksityisen sektorin työeläkkeiden rahoitus vuonna 2007

Tilastoportissa tarkastellaan pääpiirteittäin yksityisen sektorin työeläkkeiden rahoitusperiaatteita ja niihin tehtyjä uudistuksia vuonna 2007. Lisäksi raporttiin on koottu keskeisiä tilastoajaksarjoja muun muassa yksityisten alojen työeläkemenoisista, vakuutusmaksuista ja eläkevaroista vuosina 2003–2007.

*Tekijä: Marja Kiviniemi
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 1/2009
ISSN 1459-3823*

Eläkkeellesiirtymisikä Suomen työeläkejärjestelmässä

*Pensioneringsåldern inom
arbetspensionssystemet i Finland*

Effective retirement age in the Finnish earnings-related pension scheme

Raportissa tarkastellaan eläkkeellesiirtymisikää tätä tarkoitusta varten kehitetyn mittarin, eläkkeellesiirtymisiän odotteen, avulla. Julkaisussa esitetään eläkkeellesiirtymisiän odotteen määritelmä ja laskutapa sekä kuvataan siinä tapahtunutta kehitystä vuosina 1996–2008. Vertailulukuina esitetään myös perinteiset keskiluvut, keskiarvo ja mediaani. Lisäksi raportti sisältää tietoja työeläkkeelle siirtyneistä sekä työeläkevakuutetuista.

*Tekijät: Jari Kannisto ja Maija Hiltunen
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 2/2009
ISSN 1459-3823*

Tilastoraportti vuoden 2007 kustannustenjaosta

Raportissa esitetään kustannustenjaon periaatteet sekä vuoden 2007 kustannustenjaon tilastolukuja ja aikasarjoja. Raportissa on myös tietoa kustannustenjaon kertoimista ja kustannustenjakoa koskevista lakipykälästä, perusteista ja ohjeista.

*Tekijät: Saara Hurmerinta, Eeva Puuperä ja Sari Salonen
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 3/2009
ISSN 1459-3823*

RAPORTEJA

Työeläkkeiden indeksisuoja TEL:stä TyEL:iin

Raportissa tarkastellaan indekseihin tehtyjä muutoksia ja niiden perustelua ja kuvataan indeksien perusteita työeläkelakien säätämisestä näihin päiviin. Siinä myös arvioidaan viime vuosien julkisessa keskustelussa esitettyjä muutosehdotuksia työeläketurvan indekseihin ja kuvataan eläkkeiden indeksiturvaa 31 maassa.

*Tekijät: Arto Laesvuori, Ismo Risku, Juha Knuuti, Sari Keski-Heikkilä ja Hannu Uusitalo
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 2009:1
ISBN 978-951-691-109-3 (sid.)
ISBN 978-951-691-110-9 (PDF)
ISSN 1238-5948*

KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeen laskentaopas 2007, päivitetty helmikuussa 2009

Oppaaseen on päivitetty tarkennuksia ja laskentaesimerkkejä mm. uuden eläkkeen karttumiseen kertsuoritettun eläkkeen aikana, elinaikakertomesta ja julkisen puolen vapaakirjoista, jos vanhuuseläkkeelle siirtyy ennen 65 vuoden ikää. Myös liitteet on päivitetty vuoden 2009 tasoon.

*Tekijät: Johanna Kujanpää ja Marjukka Hietaniemi
Sarja: Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2009:1
ISBN: 978-951-691-108-6 (PDF)
ISSN: 1795-9578*

WORKING PAPERS

Pension contribution level in nine European countries

Englanninkielinen versio vuonna 2008 julkaistusta raportista Eläkemaksutaso yhdeksässä Euroopan maassa 2005 (Raportteja 2008:3). Raportti antaa kuvan eläketurvan aiheuttamasta kokonaismaksurasituksesta eri maissa, kun huomioon otetaan lakisääteisten eläkemaksujen lisäksi maksut lisäeläkejärjestelmiin sekä valtion osuus rahoituksesta.

*Tekijät: Mika Vidlund and Jarna Bach-Othman
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Working Papers 2009:1
ISSN: 1795-3103*

REVIEWS

Maakohtaiset eläkemaksutasovertailut

Pension contribution level in Finland

*Tekijä: Marja Kiviniemi
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Reviews 2009:2
ISSN: 1236-7737
Pension contribution level in Sweden
Tekijä: Mika Vidlund
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Reviews 2009:3
ISSN: 1236-7737*

Pension contribution level in Norway

*Tekijä: Mika Vidlund
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Reviews 2009:4
ISSN: 1236-7737*

Selvitykset ovat osa Eläketurvakeskuksessa vuonna 2008 laadittua laajempaa eläkemaksujen kokonaistasoa koskevaa vertailua yhdeksässä Euroopan maassa. Englanninkieliset käännökset Alankomaista, Britanniaista, Ranskasta, Saksasta, Sveitsistä ja Tanskasta julkaistaan vastaavasti erillisinä katsauksina.